

Bruselj, 3.3.2021
COM(2021) 101 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Unija enakosti: strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030

Unija enakosti: strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030

„Invalidi imajo pravico do dobrih pogojev na delovnem mestu, do samostojnega življenja, do enakih možnosti in do polnega sodelovanja v življenju svoje skupnosti. Vsi imajo pravico do življenja brez ovir. In naša obveznost je, da jim kot skupnost zagotovimo polno sodelovanje v družbi enako kot drugim.“

Predsednica Komisije Ursula von der Leyen¹

1. Vizija in potreba po ukrepanju

Evropska unija temelji na vrednotah enakosti, socialne pravičnosti, svobode, demokracije in človekovih pravic. Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU) in Listina Evropske unije o temeljnih pravicah določata podlago za boj proti vsem oblikam diskriminacije, pri čemer uveljavljata enakost kot temelj politik EU. Predsednica Ursula von der Leyen je napovedala, da bo ena od prednostnih nalog Komisije pod njenim vodstvom vzpostavitev Unije enakosti v vseh njenih pomenih.

Sprejetje Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljnjem besedilu: Konvencija o pravicah invalidov ali Konvencija) leta 2006 je bilo prelomni dosežek pri določanju minimalnih standardov za pravice invalidov². EU in njene države članice so pogodbenice Konvencije o pravicah invalidov in napredujejo pri njenem izvajanju³.

Evropski steber socialnih pravic⁴ se uporablja kot vodilo za zaposlitvene in socialne politike; leta 2017 so ga skupaj razglasili Evropski parlament, Svet in Evropska komisija. Načelo 17 stebra poudarja, da imajo invalidi pravico do dohodkovne podpore, ki jim zagotavlja dostojno življenje, do storitev, ki jim omogočajo udeležbo na trgu dela in v družbi, ter do delovnega okolja, prilagojenega njihovim potrebam.

Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020⁵ je utrla pot Evropi brez ovir, in sicer s spodbujanjem ukrepov, ki so podprti tudi s sredstvi EU, da bi spremenili življenje približno 87 milijonov oseb s katero od oblik invalidnosti v EU⁶. Ocena⁷ kaže, da je prispevala k izboljšanju razmer na številnih področjih, zlasti pri dostopnosti za invalide in spodbujanju njihovih pravic z uvrstitvijo invalidnosti med prednostne naloge EU.

Vendar se invalidi še vedno srečujejo s precejšnjimi ovirami pri dostopu do zdravstvenega varstva, izobraževanja, zaposlovanja in prostočasnih dejavnosti, pa tudi pri udeležbi v političnem življenju. Pri njih obstaja večje tveganje revščine ali socialne izključenosti (28,4 %) v primerjavi z neinvalidi (18,4 %). Več kot polovica invalidov navaja, da so se v letu 2019 počutili diskriminirane⁸.

¹ Predsednica Evropske komisije Ursula von der Leyen, [evropski dan invalidov 2020](#).

² [Konvencija o pravicah invalidov](#).

³ [Izvajanje na ravni EU](#).

⁴ [Medinstitucionalna razglasitev evropskega stebra socialnih pravic](#), (2017/C 428/09).

⁵ Sporočilo Komisije (COM(2010) 636 final): [Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020](#).

⁶ Podatki: EU SILC (statistika EU o dohodku in življenjskih pogojih) in EU LFS (anketa o delovni sili). 24,7 % prebivalstva EU, starejšega od 16 let, se srečuje z omejitvami pri svojih dejavnostih, pri čemer jih ima 17,7 % zmerne,

7 % pa resne omejitve; S. Grammenos/M. Priestley, 2020: [Podatki za Evropo za leto 2020 in invalidi](#).

⁷ Komisija (SWD(2020) 291 final): [Ocena evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020](#).

⁸ Posebna raziskava Eurobarometer 493, [Diskriminacija v EU](#), maj 2019.

Zaradi pandemije COVID-19 in njenih gospodarskih posledic je še bolj nujno obravnavati to problematiko, saj je pandemija povečala ovire in neenakosti⁹. Invalidi v bivalni oskrbi se srečujejo z višjo stopnjo okuženosti, hkrati pa trpijo zaradi osamitve, ki je posledica pravil o omejevanju socialnih stikov. Tisti, ki živijo v skupnosti in doma, se soočajo z omejenim zagotavljanjem osebnih storitev, kar lahko ogrozi samostojno življenje. Zaradi omejene dostopnosti orodij IKT, potrebnih za telekonference, ureditve dela na daljavo, učenje na daljavo in spletno nakupovanje, in omejenega dostopa do informacij v zvezi s COVID-19 celo nezahtevne naloge pomenijo izziv. EU je hitro ukrepala, da bi ublažila socialno-ekonomske posledice pandemije ter zagotovila pravično in vključujoče okrevanje z obravnavanjem razlik in neenakosti. Komisija je spodbujala nujne ukrepe že zgodaj spomladi 2020¹⁰ in maja predlagala obsežen načrt okrevanja za Evropo¹¹. Naslednji dolgoročni proračun EU skupaj z instrumentom NextGenerationEU¹² predstavlja največji sveženj spodbud, ki je bil kdaj koli sprejet. Tako se bosta v razmerah COVID-19 podprla odzivanje in okrevanje, pri katerih se upošteva vidik invalidnosti¹³.

Treba je okrepiti evropsko ukrepanje. Evropski parlament¹⁴ je pozval k prenovljeni strategiji o invalidnosti, ki bi zajemala vsa področja Konvencije, Svet pa se je zavezal, da bo nadaljeval delo v zvezi z njenim izvajanjem¹⁵. Evropski ekonomsko-socialni odbor in Evropski odbor regij sta opozorila na vlogo dostopnosti in samostojnega življenja ter na pomen upravljanja in spremljanja¹⁶.

Namen te strategije je izboljšati življenje invalidov v prihodnjem desetletju v EU in zunaj nje. Cilje te strategije je mogoče doseči le z usklajenim ukrepanjem na nacionalni ravni in ravni EU, z močno zavezanostjo držav članic ter regionalnih in lokalnih organov, da izvedejo ukrepe, ki jih je predlagala Komisija.

Na nekaterih področjih, kot je promet ali notranji trg, si EU deli pristojnost z državami članicami. Na drugih zadevnih področjih, kot so zdravje, izobraževanje in kultura, imajo glavno pristojnost države članice, EU pa ima podporno vlogo. Zato glavna odgovornost držav članic ostaja oblikovanje nacionalnih politik na področju invalidnosti v skladu z njihovimi obveznostmi izvajanja Konvencije o pravicah invalidov in veljavnimi pravili EU. Ta strategija bo tudi zagotovila, da bo Komisija dajala zgled pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov in v ta namen okrepila svoje sodelovanje z drugimi institucijami EU.

Pri tej strategiji se upoštevajo različne oblike invalidnosti, ki so posledica povezave med dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzornimi okvarami, ki so pogosto nevidne, in ovirami v okolju, ter večja razširjenost invalidnosti med starejšimi, saj skoraj polovica oseb, starejših od 65 let, poroča o neki obliki invalidnosti. S strategijo se spodbuja vidik presečnosti z obravnavanjem specifičnih ovir, s katerimi se srečujejo invalidi, ki so na presečišču identitet (glede na spol, raso, narodnost, spolno usmerjenost, vero) ali v težkem socialno-ekonomskem ali drugem ranljivem položaju. Med invalidi je

⁹ [Viri Združenih narodov o invalidih in COVID-19](#).

¹⁰ [Ukrepi kohezijske politike proti koronavirusu](#): Solidarnostni sklad Evropske unije; naložbena pobuda v odziv na koronavirus; sveženj REACT-EU (pomoč pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope).

¹¹ Sporočilo Komisije (COM(2020) 456 final): [Čas za Evropo: obnova in priprava za naslednjo generacijo](#).

¹² Sporočilo Komisije (COM(2020) 442 final): [Proračun EU kot gonilo načrta okrevanja za Evropo](#).

¹³ K čemur so v [skupni izjavi](#) pozvali visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko in podpredsednik Josep Borell, podpredsednica Komisije Věra Jourová in komisarska Helena Dalli.

¹⁴ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 18. junija 2020 o [evropski strategiji o invalidnosti po letu 2020](#).

¹⁵ Sklepi Sveta, 2019: [Izboljšanje zaposlovanja ljudi v ranljivem položaju na trgu dela](#); [Sklepi Sveta o dostopnosti športa za invalide](#).

¹⁶ Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO), 2019: [Oblikovanje agende EU o pravicah invalidov za obdobje 2020–2030](#); Evropski odbor regij, 2017: [Deinstitucionalizacija sistemov oskrbe na lokalni in regionalni ravni](#).

treba posebno pozornost nameniti ženskam, otrokom, starejšim, brezdomcem, beguncem, migrantom, Romom in drugim etničnim manjšinam.

S strategijo se podpirajo zeleni in digitalni prehod ter zdrava Evropa¹⁷, s čimer prispeva k trajnostni, odporni, inovativni in pravični Uniji. Je del akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic, ki ga je sprejela Komisija. Z dopolnjevanjem strategij za enakost, sprejetih za boj proti diskriminaciji v vseh njenih oblikah, bo ta strategija prispevala k vzpostavitvi Unije enakosti in okrepitvi vloge Evrope kot globalne partnerke v boju proti neenakostim, da se dosežejo cilji ZN glede trajnostnega razvoja¹⁸ in spodbujajo človekove pravice.

2. Dostopnost – ključ do uveljavljanja pravic, samostojnosti in enakosti

Več milijonov invalidov se srečuje z ovirami pri uporabi prevoza, dostopu do stavb ali prejemanju informacij.

Dostopnost do grajenih in virtualnih okolij, informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT), blaga in storitev, vključno s prevozom in infrastrukturo, je ključ do uveljavljanja pravic in pogoj za polno sodelovanje invalidov enako kot drugi.

V zadnjem desetletju je bilo sprejetih več pravil EU na različnih področjih, da bi EU postala dostopnejša za invalide: evropski akt o dostopnosti, ki zajema proizvode in storitve, direktiva o spletni dostopnosti, Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah, direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah in zakonodaja o avtorskih pravicah¹⁹. Vzpostavljeni so evropski standardi dostopnosti, da bi se podprlo izvajanje v grajenem okolju in na področju IKT ter da bi organizacije sprejele pristop „oblikovanje za vse“²⁰. Z evropskimi politikami se spodbujajo digitalna preobrazba in digitalne javne storitve, ki so za invalide vključujoče in so jim dostopne²¹. Komisija je v nedavni predlog za pregled zakonodaje o gostovanju²² vključila posebne ukrepe za olajšanje dostopa do služb za pomoč v sili za končne uporabnike invalide.

64,3 % invalidov, starih 16 let ali več, ima doma internetno povezavo, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša **87,9 %**.

Pravice potnikov zagotavljajo pravico do nediskriminacije pri dostopu do prevoza ter brezplačne pomoči za potnike invalide in potnike z zmanjšano mobilnostjo v letalskem, železniškem in pomorskem ali avtobusnem prometu²³. Nagrada za dostopno mesto²⁴ spodbuja k usklajenemu, medsektorskemu pristopu, ki presega minimalne standarde, določene z zakonom. Poleg tega je Komisija priporočila, da bi bilo treba v okviru

¹⁷ [Evropski zeleni dogovor](#) (COM(2019) 640 final); [evropski podnebni pakt](#) (COM(2020) 788 final); [oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope](#) (COM(2020) 67 final); [oblikovanje evropske zdravstvene unije](#) (COM(2020) 724 final); [novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo](#) (COM(2020) 98 final); [val prenove za Evropo](#) (COM(2020) 662); [akcijski načrt za digitalno izobraževanje 2021–2027](#) (COM(2020) 624 final).

¹⁸ Združeni narodi: [agenda za trajnostni razvoj do leta 2030](#).

¹⁹ Direktiva 2019/882/EU ([evropski akt o dostopnosti](#)); Direktiva 2016/2102/EU ([direktiva o spletni dostopnosti](#)); Direktiva 2018/1972 ([Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah](#)); Direktiva 2018/1808 ([direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah](#)) in zakonodaja o avtorskih pravicah, sprejeta na podlagi [Marakeške pogodbe \(2013\)](#) o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja.

²⁰ Standardi dostopnosti, ki izhajajo iz pooblastil Komisije 376, 554, 420 in 473.

²¹ [Talinska deklaracija o e-upravi, 2017](#); [Berlinska deklaracija o digitalni družbi in na vrednotah temelječi digitalni upravi](#). Tudi vesoljski program EU podpira politike e-uprave s podatki, informacijami in storitvami.

²² Komisija (COM(2021) 85 final): [Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Uniji \(prenovitev\)](#).

²³ [Pravice potnikov v EU](#); interoperabilnost: [Uredba Komisije \(EU\) št. 1300/2014](#).

²⁴ Pobuda Komisije: [Nagrada za dostopno mesto](#).

prenove stavb za izboljšanje energijske učinkovitosti zagotoviti odpravo ovir za dostopnost²⁵.

V skladu s pravili EU so zahteve glede dostopnosti za države članice obvezne, če želijo koristiti sredstva iz skladov deljenega upravljanja, kupovanje dostopnega blaga, storitev in infrastrukture pa je obvezno pri javnem naročanju²⁶. Države članice se spodbujajo tudi k vključevanju financiranja dostopnosti v načrte za okrevanje in odpornost.

Kljub temu ovire za invalide ostajajo, pri čemer jim otežujejo mobilnost znotraj držav in po Evropi ter preprečujejo dostop do informacij, proizvodov, storitev in stanovanj.

Da bi dosegli Evropo brez ovir, bi morale države članice dostopnost vključiti v vse zadevne politike in ukrepe, zlasti tiste, ki so povezani z evropskim zelenim dogovorom, valom prenove in novim evropskim Bauhausom, strokovnjakom pa bi bilo treba zagotoviti usposabljanje na področju dostopnosti.

Na ravni EU bo Komisija pozorno spremljala pravilno izvajanje in ocenjevanje vseh pravil EU v zvezi z dostopnostjo ter opredelila vrzeli in potrebo po nadaljnjih zakonodajnih ukrepih²⁷. Ukrepanje na ravni EU bo vključevalo tudi nadaljnja prizadevanja za standardizacijo in tehnične specifikacije. Komisija bo do leta 2023 preučila delovanje notranjega trga podpornih tehnologij, da bi opredelila potrebo po nadaljnjem ukrepanju, saj lahko različna pravila držav članic o upravičenosti in certificiranju izdelkov škodujejo konkurenčnosti cen²⁸. Leta 2021 bo na podlagi sporočila o valu prenove revidirala zakonodajni okvir v zvezi z energijsko učinkovitostjo stavb, ki vpliva tudi na izboljšave dostopnosti, ki so rezultat zahtev glede prenove²⁹.

Vodilna pobuda:

Komisija bo leta 2022 vzpostavila evropsko središče virov **AccessibleEU**, da bi se povečala skladnost politik dostopnosti in olajšal dostop do ustreznega znanja. Ta okvir sodelovanja bo združeval nacionalne organe, pristojne za izvajanje in izvrševanje pravil o dostopnosti, ter strokovnjake in zaposlene z vseh področij dostopnosti, da bi si izmenjevali dobre prakse v sektorjih, spodbujali razvoj politik na nacionalni ravni in ravni EU ter razvili orodja in standarde za olajšanje izvajanja prava EU. Komisija bo priprave za evropsko središče virov **AccessibleEU** začela v okviru na novo vzpostavljene **platforme za invalidnost**³⁰.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ leta 2021 državam članicam zagotovila praktične smernice v podporo pri izvajanju obveznosti glede dostopnosti v skladu z **direktivami o javnem naročanju** in spodbujala usposabljanje za javne naročnike, da bi kupovali dostopno;

²⁵ Priporočilo Komisije (EU) 2019/786 z dne 8. maja 2019 o prenovi stavb.

²⁶ Predlog Komisije za uredbo o skupnih določbah o skladih z delnim upravljanjem (COM(2018) 375 final), kakor je bil spremenjen s predlogom COM(2020) 450 final; Direktiva 2014/24/EU [o javnem naročanju](#).

²⁷ Ocena pravic invalidov in oseb z zmanjšano mobilnostjo v letalskem prevozu, prevozu po plovni poti in avtobusnem prevozu (2021), namenjena pregledu pravic potnikov v regulativnem okviru (2021–2022); ocena direktive o spletni dostopnosti (2022); pregled Evropskega zakonika o elektronskih komunikacijah (2025).

²⁸ Poročila o rezultatih spremljanja in uporabi izvršilnega postopka, ki jih bodo države članice Komisiji prvič predložile decembra 2021 in nato vsaka tri leta, bodo pokazala napredek pri praktičnem izvajanju Direktive ter dostopnosti spletišča in mobilnih aplikacij javnega sektorja skozi čas.

²⁹ Medtem ko obveznost prenove odstotka javnih stavb na leto trenutno velja samo za centralno raven države, bo razširjena na stavbe na vse ravneh javne uprave, vključno s Komisijo.

³⁰ Glej poglavje 7.3.

- ✓ leta 2021 vključila dostopnost in vključujočnost v **okrepljeno strategijo EU za digitalno upravo**, pri čemer bo poudarek na na človeka osredotočenih in uporabniku prijaznih digitalnih javnih storitvah po vsej Evropi, ki bodo ustrezale potrebam in željam Evropejcev, vključno s potrebami invalidov;
- ✓ leta 2022 ocenila uporabo **direktive o spletni dostopnosti** in presodila, ali bi jo bilo treba revidirati, da bi se obravnavale morebitne opredeljene vrzeli, kot so področje uporabe, tehnološki napredek in skladnost z drugo zadevno zakonodajo EU;
- ✓ leta 2021 v skladu s strategijo za trajnostno in pametno mobilnost pregledala **regulativni okvir pravic potnikov, vključno s pravicami invalidov in oseb z zmanjšano mobilnostjo**, v letalskem, vodnem in avtobusnem prometu³¹;
- ✓ do leta 2022 pripravila **popis sredstev na področju železniške infrastrukture**, tj. dostopnih delov železniških postaj, ki bo namenjen opredelitvi obstoječih ovir za dostopnost³²;
- ✓ leta 2021 pregledala uredbo o smernicah Unije za razvoj **vseevropskega prometnega omrežja, da bi se okrepila določba o dostopnosti**³³;
- ✓ leta 2021 revidirala sveženj o mobilnosti v mestih, da bi se okrepilo **načrtovanje trajnostne mobilnosti**, v skladu s katerim morajo države članice sprejeti lokalne načrte za mobilnost, pri tem pa upoštevati potrebe različnih skupin, vključno z invalidi³⁴.

3. Uživanje pravic EU

Invalidi bi morali uživati vse pravice enako kot drugi, zlasti pri gibanju v drugo državo članico ali udejstvovanju v političnem življenju.

3.1. Prosto gibanje in prebivanje

Pri gibanju v drugo državo članico zaradi dela, študija ali drugih razlogov se invalidi lahko srečujejo s težavami glede priznavanja njihovega statusa invalida. To pomeni, da se lahko srečujejo z ovirami pri dostopanju do storitev, vključno s tolmačenjem v znakovnem jeziku in ugodnostmi za invalide v zadevni državi. Izzive lahko predstavljajo tudi čezmejne storitve. Komisija si bo z državami članicami prizadevala za razširitev obsega vzajemnega priznavanja statusa invalida na področjih, kot so mobilnost delovne sile in ugodnosti, povezane s pogoji zagotavljanja storitev.

³¹ Sporočilo Komisije (COM(2020) 789 final): [strategija za trajnostno in pametno mobilnost](#), točki 91 in 92 ter Priloga, ukrepa 63 in 64. Trenutno poteka ocenjevanje uredb o pravicah letalskih potnikov za invalide in osebe z zmanjšano mobilnostjo ter pravicah potnikov v vodnem in avtobusnem prometu (2021), ki naj bi bilo končano v prvi polovici leta 2021.

³² [Izvedbena uredba Komisije \(EU\) 2019/772](#).

³³ Uredba (EU) št. 1315/2013: [smernice Unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja](#); Sporočilo Komisije (COM(2020) 789 final): [strategija za trajnostno in pametno mobilnost](#), točka 23 in Priloga, ukrep 55.

³⁴ Sporočilo Komisije (COM(2020) 789 final): točka 37 in Priloga, ukrep 20.

Vodilna pobuda:

Komisija bo predlagala, naj se do konca leta 2023 uvede **evropska kartica ugodnosti za invalide**, ki bi bila priznana v vseh državah članicah. Temeljala bo na izkušnjah s pilotnim projektom evropske kartice ugodnosti za invalide³⁵, ki se izvaja v osmih državah članicah, in na evropski parkirni karti za invalide.

3.2. Spodbujanje udeležbe v demokratičnem procesu

Zaradi nacionalnih pravil je **800 000 državljanov EU z invalidnostmi** prikrašanih za pravico do udeležbe na volitvah v Evropski parlament, kar se utemeljuje z njihovo invalidnostjo ali težavami v duševnem zdravju.

Polna politična udeležba, kot se zahteva s Konvencijo o pravicah invalidov, pomeni, da invalidi sodelujejo na volitvah ter v postopkih oblikovanja politik in odločanja enako kot drugi.

V praksi se invalidi pogosto srečujejo s težavami pri uveljavljanju svojih pravic zaradi omejene dostopnosti (vključno s pomanjkanjem informacij in komunikacije v znakovnem jeziku) ali zaradi omejitev njihove pravne in poslovne sposobnosti³⁶.

Komisija je v priporočilu za volitve v Evropski parlament leta 2019³⁷ pozvala države članice, naj spodbujajo uresničevanje volilne pravice skupin, ki so slabše zastopane, med drugim invalidov. Več držav članic je že sprejelo ciljno usmerjene pravne prilagoditve, ta proces pa se spodbuja z akcijskim načrtom za evropsko demokracijo³⁸. V poročilu Komisije o izvedbi volitev v Evropski parlament leta 2019 je bilo navedeno, da je še vedno potreben napredek³⁹. Evropski parlament je pozval države članice, naj pospešijo izmenjavo dobrih praks⁴⁰, da bi se izboljšali pogoji za politično udejstvovanje invalidov, vključno z dostopnostjo informacij in volišč.

Kot je napovedano v poročilu o državljanstvu iz leta 2020⁴¹, bo Komisija sodelovala z državami članicami, med drugim v okviru namenskih razprav v okviru evropske mreže za volilno sodelovanje⁴², in Evropskim parlamentom, da bi se zagotovile politične pravice invalidov enako kot drugim. Invalidi bi morali polno sodelovati pri konferenci o prihodnosti Evrope.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ sodelovala z državami članicami v okviru evropske mreže za volilno sodelovanje, da bi se podprli polna volilna udeležba in **dostopnost evropskih volitev**

³⁵ [Evropska kartica ugodnosti za invalide: pilotni projekt v osmih državah članicah](#) (v Belgiji, na Cipru, v Estoniji, na Finskem, v Italiji, na Malti, v Romuniji in Sloveniji).

³⁶ Ikonografija: Informativno poročilo EESO (SOC/554), 2019: [Pravica invalidov do udeležbe na volitvah v Evropski parlament](#). Organizacija volitev v EU je večinoma urejena na ravni držav članic in obstajajo različni nacionalni zakoni, ki vplivajo na politično oglaševanje in komuniciranje, tudi v zvezi z njuno preglednostjo. V zvezi s tem obstaja tudi obsežna zakonodaja EU. Ta v okviru volitev v Evropski parlament vključuje Akt o volitvah iz leta 1976 ter uredbo o statutu in financiranju evropskih političnih strank in fundacij. Komisija nima splošne pristojnosti za posredovanje v zadevah, povezanih z volitvami. Ob upoštevanju nekaterih osnovnih načel, kot so tista iz členov 2 in 14 Pogodbe o Evropski uniji, so države članice pristojne in odgovorne za določitev posebnih pogojev za izvedbo volitev, pristojni nacionalni upravni in pravosodni organi pa za zagotavljanje skladnosti z veljavno zakonodajo in zadevnimi standardi.

³⁷ Priporočilo Komisije (EU) 2018/234: [krepitev evropskega značaja in učinkovite izvedbe volitev v Evropski parlament leta 2019](#).

³⁸ Poročilo Komisije (COM(2020) 790 final): [akcijski načrt za evropsko demokracijo](#).

³⁹ Komisija si bo z državami članicami prizadevala za izboljšanje kazalnikov in zbiranja podatkov ob upoštevanju vrzeli, opredeljenih v tem poročilu.

⁴⁰ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 26. novembra 2020: [analiza evropskih volitev](#).

⁴¹ Komisija, 2020: [Poročilo o državljanstvu EU za leto 2020](#): opolnomočenje državljanov in zaščita njihovih pravic.

⁴² [Evropska mreža za volilno sodelovanje](#).

(volivcem in kandidatom) z obravnavanjem premalo zastopanih državljanov, vključno z državljani invalidi, in bi se zagotovilo uresničevanje političnih pravic invalidov enako kot pri drugih;

- ✓ leta 2022 v okviru dogodka na visoki ravni o volitvah, napovedanega v akcijskem načrtu za demokracijo, obravnavala prakse na področju vključujoče demokracije, da bi **seznam kandidatur odražali raznolikost** naših družb;
- ✓ leta 2023 na tej podlagi in v tesnem sodelovanju z državami članicami v okviru evropske mreže za volilno sodelovanje pripravila **priročnik o dobri volilni praksi**, v katerem bo obravnavano **sodelovanje** državljanov invalidov v volilnem procesu;
- ✓ si bo prizadevala **obravnavati potrebe državljanov invalidov v zborniku o e-glasovanju**, predvidenem v akcijskem načrtu za evropsko demokracijo;
- ✓ podpirala vključujoče demokratično udejstvovanje, tudi invalidov, v okviru novega **programa za državljanstvo, enakost, pravice in vrednote**.

4. Dostojno in samostojno življenje

Samostojno življenje, kakovostne socialne in zaposlitvene storitve, dostopna in vključujoča stanovanja, udeležba v vseživljenjskem učenju, ustrezna socialna zaščita in okrepljeno socialno gospodarstvo so nepogrešljivi za dostojno življenje vseh invalidov.

Več kot milijon otrok s posebnimi potrebami in odraslih invalidov, mlajših od 65 let, in več kot dva milijona starih 65 let ali več živi v institucijah.

Zaposlenih je 50,8 % invalidov, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša 75 %.

Neaktivnih je 37,6 % invalidov, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša 17,6 %.

28,4 % invalidov grozita revščina in socialna izključenost, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša 18,4 %.

4.1. Vzpostavitev samostojnega življenja in okrepitev storitev v skupnosti

Invalidi, starejši in mlajši, imajo enako pravico do samostojnega življenja in vključenosti v skupnost ter enake možnosti glede izbire, kje, s kom in kako živijo, kot drugi. Financiranje EU je v zadnjem desetletju pomembno prispevalo k samostojnemu življenju invalidov in njihovu vključevanju v skupnost⁴³. Samostojno življenje zahteva raznoliko okolje kakovostnih, dostopnih, na posameznika osredotočenih in cenovno ugodnih storitev na ravni skupnosti in družine, ki vključujejo osebno asistenco, zdravstveno oskrbo in pomoč socialnih delavcev, s čimer invalidom in njihovim družinam olajšujejo vsakodnevne dejavnosti in jim zagotavljajo izbiro.

Splošne podporne storitve morajo biti vključujoče za otroke s posebnimi potrebami in starejše ter jim biti dostopne, pri tem pa upoštevati različnost spolov in kultur.

Še vedno pa je veliko invalidov, odraslih in otrok, ločenih od življenja skupnosti in nimajo nadzora nad svojim vsakodnevnim življenjem, zlasti tisti, ki živijo v institucijah⁴⁴. To je zlasti posledica nezadostnega zagotavljanja ustreznih storitev v

⁴³ [Financiranje EU in deinstitucionalizacija](#); institucije za dolgotrajno oskrbo so bile izključene iz financiranja EU.

⁴⁴ N. Crowther (ANED), 2019: [The right to live independently and to be included in the community in European States \(Pravica do samostojnega življenja in vključenosti v skupnost v evropskih državah\)](#);

skupnosti, stanovanj in tehničnih pripomočkov, pa tudi omejene razpoložljivosti podpore za družine in osebne asistencije, med drugim na področju duševnega zdravja⁴⁵. Razmere so še zlasti težavne na oddaljenih in podeželskih območjih. Pandemija COVID-19 je izpostavila in povečala izzive, s katerimi se srečujejo osebe, ki živijo v institucijah.

Kakovost storitev, ki se zagotavljajo med državami članicami in znotraj njih, je različna⁴⁶. Poleg tega na sektor vplivajo pomanjkanje delovne sile in težki delovni pogoji. Starejši invalidi, ki živijo na podeželskih območjih, so bolj izpostavljeni nezadostnemu zagotavljanju socialnih in zdravstvenih storitev⁴⁷. Na zagotavljanje dostopa do takih storitev na območjih z nizko gostoto prebivalstva je bilo opozorjeno v zeleni knjigi o staranju⁴⁸, nadalje pa bo obravnavano v okviru dolgoročne vizije za podeželska območja.

Za vse to je potrebno okrepljeno ukrepanje držav članic, zato bo Komisija podpirala nacionalne, regionalne in lokalne organe pri njihovih prizadevanjih za deinstitucionalizacijo in samostojno življenje, tudi prek skladov z deljenim upravljanjem za obdobje 2021–2027, vala prenove, elementa prenove iz načrtov za okrevanje in odpornost ter Instrumenta za tehnično podporo⁴⁹.

Pospešena digitalna preobrazba in zeleni prehod omogočata, da se z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), umetne inteligence in robotike oblikujejo storitve na kraju samem in storitve na daljavo, prilagojene potrebam invalidov. Za učinkovito uporabo teh tehnologij je treba odpraviti ovire za dostopnost invalidov in vlagati v njihove digitalne spretnosti.

Vodilne pobude:

Komisija bo do leta 2023 izdala **smernice s priporočili državam članicam za izboljšave na področju samostojnega življenja in vključevanja v skupnost**, da bi se invalidom omogočilo, da živijo v dostopnih oskrbovanih stanovanjih v skupnosti ali da še naprej živijo doma (vključno s programi osebne asistencije).

Na podlagi obstoječega prostovoljnega evropskega okvira kakovosti za socialne storitve bo do leta 2024 predstavila poseben **okvir za socialne storitve odličnosti za invalide**, da bi se izboljšalo zagotavljanje storitev za invalide in povečala privlačnost delovnih mest na tem področju, med drugim z izpopolnjevanjem in preusposabljanjem ponudnikov storitev.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ izvajajo **dobre prakse deinstitucionalizacije** na področju duševnega zdravja in v zvezi z vsemi invalidi, vključno z otroki, da se okrepi prehod z institucionalne oskrbe na storitve zagotavljanja podpore v skupnosti;
- ✓ spodbujajo in zagotavljajo financiranje **dostopnih in vključujočih socialnih stanovanj za invalide**, tudi za starejše invalide, ter obravnavajo izzive brezdomcev invalidov.

⁴⁵ Coface – FamiliesEurope (2020): [Disability and the Family \(Invalidnost in družina\)](#).

⁴⁶ Akademska mreža evropskih strokovnjakov s področja invalidnosti (ANED), 2018: [Mainstreaming Disability Rights in the European Pillar of Social Rights – a compendium \(Vključevanje pravic invalidov v evropski steber socialnih pravic – povzetek\)](#), str. 94ff.

⁴⁷ OECD, 2020. [Policies for present and future service delivery across territories \(Politike za sedanje in prihodnje zagotavljanje storitev na ozemljih\)](#).

⁴⁸ Komisija (COM(2021) 50 final): [Zelena knjiga o staranju](#).

⁴⁹ Uredba (EU) 2021/240 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. februarja 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za tehnično podporo (UL L 57, 18.2.2021, str. 1).

4.2. Razvoj novih znanj in spretnosti za nova delovna mesta

Ustrezna znanja in spretnosti ter kvalifikacije so pogoj za dostop do trga dela in uspešnost na njem. Kot je določeno v programu znanj in spretnosti za Evropo⁵⁰, so za to potrebne nacionalne strategije za znanja in spretnosti, ki bi morale zajemati tudi specifične potrebe invalidov. Zagotoviti je treba enak dostop do izobraževanja in v trg dela usmerjenega usposabljanja na vseh ravneh. Države članice so odgovorne za to, da politike izobraževanja in usposabljanja prilagodijo potrebam invalidov v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov.

Kljub pravici do dostopa do rednega poklicnega izobraževanja in usposabljanja je delež mladostnikov s posebnimi potrebami, napotenih v posebne poklicne šole, velik. Pogosto je to posledica splošne nedostopnosti in pomanjkanja razumnih prilagoditev⁵¹ ter nezadostne podpore, ki se dijakom s posebnimi potrebami zagotavlja v okviru rednega poklicnega usposabljanja. Prehod iz posebnih šol na trg dela je težavnejši od prehoda iz rednega izobraževanja. Poleg tega je udeležba invalidov v izobraževanju odraslih nižja kot pri neinvalidih⁵².

V priporočilu Sveta o poklicnem izobraževanju in usposabljanju⁵³ za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost so države članice pozvane, naj poklicne programe oblikujejo tako, da bodo vključujoči in dostopni za ranljive skupine, kot so invalidi. Prenovljena evropska koalicija za vajeništva bo prispevala k izmenjavi znanja o tem, kako se lahko vajeništva uporabljajo kot orodje za socialno vključevanje, in bo spodbujala k zavezam glede kakovosti vajeništev, pri čemer bo zagotavljala podporo dijakom s posebnimi potrebami. Komisija prek okrepljenega jamstva za mlade⁵⁴ podpira ozaveščanje in aktiviranje mladih invalidov.

Pri tem, da se prizadevanja v zvezi z zagotovitvijo izobraževanja in usposabljanja izrazijo z udeležbo na trgu dela, imajo pomembno vlogo svetovalci in zlasti javne službe za zaposlovanje. Komisija se je v okviru programa znanj in spretnosti zavezala, da bo združila moči z evropsko mrežo javnih zavodov za zaposlovanje, da bi razvili vzajemno učenje, namenjeno boljšemu razumevanju znanj in spretnosti, potrebnih na trgu dela, okrepili zagotavljanje storitev usmerjanja, tudi za zaposlene in ranljive skupine, ter odpravili vrzeli v znanjih in spretnostih, zlasti na digitalnem področju, pogosto v sodelovanju s socialnimi podjetji za vključevanje na trg dela. Kot je napovedano v akcijskem načrtu za digitalno izobraževanje za obdobje 2021–2027⁵⁵, bo državam članicam zagotovljena podpora pri zagotavljanju podpornih tehnologij ter dostopnega okolja in vsebin za digitalno učenje.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ določijo cilje za udeležbo odraslih invalidov v **izobraževanju**, da se poveča njihova udeležba, ter zagotovijo, da bodo **nacionalne strategije za znanja in spretnosti** zajemale specifične potrebe invalidov, da se prispeva k doseganju cilja

⁵⁰ Sporočilo Komisije (COM(2020) 274 final): [Program znanj in spretnosti za Evropo](#) za trajnostno konkurenčnost, socialno pravičnost in odpornost.

⁵¹ Glej ANED, 2018, str. 103f; razumna prilagoditev pomeni potrebne in primerne spremembe in prilagoditve, ki ne nalagajo nesorazmernega ali nepotrebnega bremena, kadar so v posameznem primeru potrebne (člen 2 Konvencije o pravicah invalidov).

⁵² EU-SILC (2018).

⁵³ Priporočilo Sveta (2020/C 417/01).

⁵⁴ Priporočilo Sveta (2020/C 372/01): [okrepljeno jamstvo za mlade](#).

⁵⁵ Sporočilo Komisije (COM(2018) 22): [akcijski načrt za digitalno izobraževanje](#).

iz programa znanj in spretnosti ter akcijskega načrta za izvajanje stebra socialnih pravic;

- ✓ sprejmejo ciljno usmerjene ukrepe in prožne oblike usposabljanja, da zagotovijo **vključujoče in dostopne programe poklicnega izobraževanja in usposabljanja**, tudi za invalide;
- ✓ na podlagi rezultatov **načrta za sektorsko sodelovanje na področju spretnosti** v okviru pakta za znanja in spretnosti še naprej podpirajo sodelovanje med ustreznimi deležniki socialnega gospodarstva, vključno z opredelitvijo potreb po digitalnih spretnostih in uporabo podporne tehnologije za boljšo zaposljivost.

4.3. Spodbujanje dostopa do kakovostnih in trajnostnih delovnih mest

Vključenost v zaposlitev je najboljši način zagotavljanja ekonomske neodvisnosti in socialne vključenosti. Vrzel v zaposlenosti med invalidi in neinvalidi je še vedno velika: stopnja zaposlenosti med invalidi je nižja, prav tako se jih nesorazmerno veliko sooča z brezposelnostjo in prej zapustijo trg dela. Veliko invalidov s težko invalidnostjo ne dela na odprtem trgu dela, ampak v ustanovah, ki nudijo tako imenovano zaščiteno zaposlitev. Take sheme so raznolike in ne zagotavljajo vse ustreznih delovnih pogojev ali z delom povezanih pravic za invalide niti poti do odprtega trga dela⁵⁶. Odvzem pravne in poslovne sposobnosti lahko osebe z intelektualnimi ovirami omejuje pri sklepanju pogodb ali ustanavljanju podjetij, kar onemogoča samozaposlitev in podjetništvo.

V oceni strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020 je zaposlovanje opredeljeno kot ena od petih najpomembnejših prednostnih nalog politike za prihodnje ukrepe. Da bi invalidom zagotovili boljše rezultate na trgu dela, bo Komisija še naprej podpirala države članice pri izvajanju ustreznih smernic za zaposlovanje v okviru evropskega semestra, razvoju statističnih orodij in spodbujanju izmenjave dobrih praks v okviru socialne odprte metode koordinacije. Izkoriščanje potenciala in nadarjenosti invalidov bo koristilo posameznikom, gospodarstvu in povezovanju družbe kot celote. Čeprav direktiva EU o enakosti pri zaposlovanju⁵⁷ znatno prispeva k spodbujanju enakih pravic invalidov pri zaposlovanju, tudi kar zadeva razumne prilagoditve na delovnem mestu, je treba storiti več, da se invalidom zagotovijo boljši rezultati na trgu dela.

Komisija bo še naprej zagotavljala, da bodo države članice dosledno uveljavljale pravice, zajete v direktivi o enakosti pri zaposlovanju, in bo o uporabi direktive poročala v letu 2021. V poročilu bo tudi preučeno, ali so države članice upoštevale priporočilo Komisije, naj razmislijo o vzpostavitvi organa za enakost, ki bo obravnaval diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti v okviru področja uporabe Direktive⁵⁸.

Države članice lahko uporabijo okrepljeno jamstvo za mlade, da podprejo mlade invalide. Drugi skupini, ki jima je treba nameniti posebno pozornost, so ženske in osebe s psihosocialnimi motnjami.

Komisija bo podpirala tudi politike zaposlovanja v državah članicah s spodbujanjem socialnega gospodarstva, ki zagotavlja storitve za invalide, jim pomaga graditi mostove

⁵⁶ ANED, 2018, str. 184ff:

⁵⁷ Direktiva Sveta (2000/78/ES): [splošni okviri enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu](#).

⁵⁸ Priporočilo Komisije (EU) 2018/951: [standardi za organe za enakost](#).

do zaposlitve na odprtem trgu dela in ponuja zaposlitvene možnosti⁵⁹. Razmere v tem sektorju se med državami članicami EU zelo razlikujejo. Da bi države članice podprli pri krepitvi socialnega vključevanja prikrajšanih skupin, zakonodaja EU na področju javnega naročanja določa pridržana javna naročila, konkurenčno pravo EU pa omogoča posebno državno pomoč za zaposlovanje delavcev invalidov. Obenem države članice razvijajo tudi politike „vključujočega podjetništva“, usmerjene v premalo zastopane skupine, kot so ženske, mladi in migranti, vključno z invalidi.

Vodilna pobuda:

Komisija bo leta 2022 predstavila **sveženj za izboljšanje rezultatov invalidov na trgu dela**, pri čemer si bo prizadevala za sodelovanje z evropsko mrežo javnih zavodov za zaposlovanje, socialnimi partnerji in invalidskimi organizacijami. S svežnjem bo države članice podprla pri izvajanju ustreznih smernic za zaposlovanje v okviru evropskega semestra. Zagotavljal bo smernice in podpiral vzajemno učenje na področju krepitve zmogljivosti storitev zaposlovanja in vključevanja, spodbujanja obetov za zaposlitev s pozitivnimi ukrepi in zavračanjem stereotipov, zagotavljanja razumnih prilagoditev, zagotavljanja zdravja in varnosti pri delu ter programov poklicne rehabilitacije v primeru kroničnih bolezni ali nezgod ter na področju iskanja kakovostnih delovnih mest pri zaščiteni zaposlitvi in poti do odprtega trga dela.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ leta 2021 objavila poročilo o izvajanju **direktive EU o enakosti pri zaposlovanju**⁶⁰ in po potrebi nadalje ukrepala z zakonodajnim predlogom, zlasti za okrepitev vloge organov za enakost;
- ✓ leta 2021 izdala **akcijski načrt za socialno gospodarstvo**, da bi se prek socialnih podjetij izboljšalo omogočitevno okolje za socialno gospodarstvo, vključno z možnostmi, povezanimi z invalidi, s poudarkom na vključevanju na odprti trg dela.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ do leta 2024 določijo cilje za **zvišanje stopnje zaposlenosti invalidov in zmanjšanje razlik v stopnjah zaposlenosti** med invalidi in neinvalidi, da bi prispevale k doseganju glavnega cilja glede zaposlenosti do leta 2030, predlaganega v akcijskem načrtu za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic, ki ga mora potrditi še Evropski svet;
- ✓ okrepijo zmogljivosti **služb za zaposlovanje** za invalide ter v ta namen okrepijo sodelovanje s socialnimi partnerji in invalidskimi organizacijami;
- ✓ olajšajo **samozaposlovanje in podjetništvo**, tudi za osebe z intelektualnimi ovirami in psihosocialnimi motnjami, tako da zagotovijo podporo na področju pravnih in poslovnih zadev, tudi z uporabo sredstev EU.

⁵⁹ [Social economy in the EU \(Socialno gospodarstvo v EU\)](#). Socialno gospodarstvo vključuje zadrage, vzajemne družbe, nepridobitna združenja, fundacije in socialna podjetja.

⁶⁰ To poročilo bo predstavljeno skupaj s poročilom o Direktivi Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost.

4.4. Utrjevanje sistemov socialne zaščite

Poleg pravičnega zaposlovanja je ustrezna socialna zaščita, vključno s pokojninskimi shemami, bistveni pogoj za zagotovitev ustreznega dohodka za dostojen življenjski standard invalidov in njihovih družin.

Države članice so v skladu z evropskim stebrom socialnih pravic in Konvencijo o pravicah invalidov okrepile reforme svojih sistemov socialne zaščite, vključno z reformami okvirov ocenjevanja invalidnosti in prejemkov za invalidnost. V vseh državah so vzpostavljeni ukrepi za zagotavljanje nadomestnega dohodka za invalide. Osebni proračuni in finančna podpora, tudi za oskrbovalce, postajajo običajna praksa⁶¹. Prek programa za podporo strukturnim reformam⁶² je že veliko držav članic prejelo podporo Komisije za reforme njihovih sistemov socialne zaščite.

Vendar cilj zagotovitve ustreznega življenjskega standarda za vse še ni dosežen. Neizpolnjenost udeležbe na trgu dela v kombinaciji z neizpolnjenostjo socialne zaščite in dodatnimi stroški, povezanimi z invalidnostjo, vključno z družinsko oskrbo, so glavni razlogi za večje tveganje finančne revščine pri invalidih in njihovih družinah. Merila za upravičenost do prejemkov za invalidnost včasih predstavljajo oviro za zaposlitev.

Komisija bo:

- ✓ leta 2022 začela **študijo o socialni zaščiti in storitvah za invalide**, da bi preučila dobre prakse na področju prejemkov za invalidnost, dohodkov za starejše, zdravstvenega zavarovanja, denarnih in nedenarnih ugodnosti ter dodatnih stroškov zaradi invalidnosti;
- ✓ zagotovila smernice za podporo državam članicam pri nadaljnjih **reformah socialne zaščite** z osredotočanjem na invalide in okvire za ocenjevanje invalidnosti, na zahtevo tudi z instrumentom za tehnično podporo.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ opredelijo ukrepe za nadaljnje **odpravljanje vrzeli v socialni zaščiti invalidov**, da se zmanjšajo neenakosti, tudi s povračilom dodatnih stroškov, povezanih z invalidnostjo, in upravičenostjo do prejemkov za invalidnost.

5. Enak dostop in nediskriminacija

Invalidi imajo pravico do zaščite pred vsakršno obliko diskriminacije in nasilja, enakih možnosti na področju – in dostopa do – sodnega varstva, izobraževanja, kulture, stanovanja, rekreacije, prostega časa, športa in turizma ter enakega dostopa do vseh zdravstvenih storitev.

⁶¹ ANED, 2018, str. 12, 62ff; glej tudi: MOD; [Disability-inclusive social protection \(Socialna zaščita tudi za invalide\)](#).

⁶² Za obdobje 2021–2027 je bil ta program nadomeščen z instrumentom za tehnično podporo, s širšimi pooblastili in večjim proračunom v višini 864,4 milijona EUR.

52 % invalidov se počuti diskriminiranih.

O nezadovoljenih zdravstvenih potrebah poroča **štirikrat več** invalidov kot neinvalidov.

20,3 % mladih invalidov zgodaj opusti šolanje, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša 9,8 %.

Samo 29,4 % invalidov dokonča terciarno izobraževanje, medtem ko pri neinvalidih ta delež znaša 43,8 %.

5.1. *Izboljšanje dostopa do sodnega in pravnega varstva, svobode in varnosti*

Invalidi bi morali imeti učinkovit dostop do sodnega varstva, tudi z zagotovitvijo ustreznih prilagoditev. V praksi to vključuje odpravo praktičnih in pravnih ovir, ki omejujejo invalide pri pričanju v kazenskih in civilnih postopkih, uveljavljanju njihovih pravic, ki jih imajo kot žrtve, osumljene ali obdolžene osebe, pa tudi pri opravljanju poklicev, kot so sodnik, odvetnik in tožilec. Pravne ovire obstajajo zlasti za osebe z intelektualnimi ovirami, psihosocialnimi motnjami ali težavami z duševnim zdravjem, saj imajo pogosto omejeno pravno in poslovno sposobnost ali jim je ta odvzeta.

Komisija v svojih pobudah za digitalizacijo pravosodnih sistemov, zaščito pravic žrtev in usposabljanje strokovnjakov⁶³ upošteva invalidnost v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov. Digitalizacija pravosodnih sistemov je bistvena za izboljšanje dostopa do sodnega varstva, tudi za invalide, če je zagotovljena dostopnost. Komisija bo posebno pozornost namenila invalidkam, ki se dva- do petkrat pogosteje kot druge ženske srečujejo z nasiljem⁶⁴, in invalidom, ki živijo v institucijah. Komisija se bo v okviru svoje strategije za usposabljanje delavcev v pravosodju osredotočala na zaščito pravic posameznikov v digitalnem prostoru in okrepitev usposabljanja pravnih strokovnjakov na področju zakonodaje EU o invalidnosti, vključno s Konvencijo o pravicah invalidov.

Komisija bo:

- ✓ sodelovala z državami članicami pri izvajanju Haaške konvencije iz leta 2000 o mednarodni zaščiti ranljivih odraslih v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov, med drugim s **študijo o zaščiti ranljivih odraslih v čezmejnih primerih**, zlasti tistih z intelektualnimi ovirami, da bi tlakovali pot do njene ratifikacije s strani vseh držav članic;
- ✓ začela **študijo o postopkovnih zaščitnih ukrepih za ranljive odrasle v kazenskih postopkih** in ocenila potrebo po zakonodajnih predlogih za **okrepitev podpore in zaščite ranljivih odraslih**, ki postanejo žrtve kaznivih dejanj, v skladu s strategijo EU o pravicah žrtev (za obdobje 2020–2025);
- ✓ državam članicam zagotovila smernice o **dostopu invalidov do sodnega varstva** v EU, ki bodo temeljile na mednarodnih smernicah Združenih narodov⁶⁵;

⁶³ Sporočilo Komisije (COM(2020) 710 final): [Digitalizacija pravosodja v Evropski uniji](#); Sporočilo Komisije (COM(2020) 258 final): [Strategija EU o pravicah žrtev \(2020–2025\)](#); Sporočilo Komisije (COM(2020) 713 final): [Zagotavljanje pravnega varstva v EU – evropska strategija za usposabljanje na področju pravosodja za obdobje 2021–2024](#).

⁶⁴ Tudi Evropski parlament je v svoji [resoluciji o položaju invalidk](#) (2018/26855RSP) poudaril, da 34 % žensk z zdravstvenimi težavami ali invalidk v življenju doživi partnerjevo fizično ali spolno nasilje.

⁶⁵ Združeni narodi, 2020: [International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities](#) (Mednarodna načela in smernice o dostopu invalidov do sodnega varstva).

- ✓ razvila ukrepe za podpiranje držav članic pri spodbujanju udeležbe invalidov kot **strokovnjakov** v pravosodnem sistemu in zbirala dobre prakse o **podprtem odločanju**.

5.2. Enak dostop do socialne zaščite, zdravstvenega varstva, izobraževanja ter blaga in storitev, vključno s stanovanji

Boj proti vsem oblikam diskriminacije invalidov je v središču Konvencije o pravicah invalidov. EU je sprejela obsežno evropsko zakonodajo o nediskriminaciji, da bi zagotovila enako obravnavanje ne glede na spol, spolno usmerjenost, rasno ali etnično pripadnost, starost, vero ali prepričanje⁶⁶. Direktiva o enakosti pri zaposlovanju določa posebne ukrepe za zagotovitev enakega obravnavanja invalidov.

V pravu EU obstaja vrzel pri zagotavljanju enakega obravnavanja invalidov zunaj področja zaposlovanja, na primer na področju socialne zaščite, zdravstvenega varstva in izobraževanja⁶⁷ ter dostopa do blaga in storitev, vključno s stanovanji. Do sprejetja predloga Komisije za direktivo Sveta o enakem obravnavanju⁶⁸ vztrajne neenakosti in diskriminacija opozarjajo na potrebo po nadaljnjem napredku na področju zakonodaje EU.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ omogočijo sprejetje **predloga Komisije za horizontalno direktivo** o izvajanju načela enakega obravnavanja zunaj področja zaposlovanja, vključno z invalidnostjo;
- ✓ podpirajo **sodelovanje med EU in nacionalnimi okviri Konvencije o pravicah invalidov** ter člani evropske mreže zagovornikov pravic⁶⁹.

5.3. Vključujoče in dostopno izobraževanje

Izobraževanje ustvarja temelje za boj proti revščini in oblikovanje popolnoma vključujočih družb. Invalidi imajo pravico do izobraževanja na vseh ravneh in v vseh oblikah, vključno s predšolsko vzgojo in varstvom, enako kot drugi. Izobraževalni zavodi in ustrezna zakonodaja morajo zagotavljati pogoje za vključujoč pristop.

Še vedno obstaja velika potreba po ukrepanju, kot dokazujejo razlike v učnih rezultatih med učenci invalidi in učenci neinvalidi. Več mladih invalidov zgodaj opusti šolanje in manj študentov invalidov konča univerzitetni študij (razlika za 14,4 odstotne točke). Veliko otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami obiskuje posebne šole, ki ne omogočajo vedno učinkovitega prehoda v sistem rednega izobraževanja, nadaljnje usposabljanje ali na trg dela. Do zdaj ni bilo izvedenih dovolj sistematičnih raziskav o pogojih, potrebnih za uspeh učencev s posebnimi potrebami, vključno s skritimi oblikami invalidnosti, kot je avtizem, disleksija ali hiperaktivnost. Omejitve gibanja med

⁶⁶ [Direktiva o rasni enakosti](#) (2000/43/ES); [direktiva o enakosti pri zaposlovanju](#) (2000/78/ES); [direktiva o enakem obravnavanju](#) (2006/54/ES).

⁶⁷ Vrzeli: glej infografiko v poglavjih 4 in 5 o diskriminaciji, izobraževanju, zaposlovanju, revščini in zdravstvenem varstvu.

⁶⁸ Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost (COM(2008) 426).

⁶⁹ Kot so evropska mreža nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHRI), evropska mreža organov za enakost (Equinet) in evropska mreža varuhov človekovih pravic (ENO).

pandemijo COVID-19 so povečale nujnost razvoja ukrepov, ki bi zagotovili, da bi bilo vključujoče in dostopno učenje na daljavo omogočeno vsem.

Na ravni EU je vključujoče učenje ena od prednostnih nalog agende na področju izobraževanja. Ena od šestih osi evropskega izobraževalnega prostora⁷⁰ je namenjena vključujočemu izobraževanju in vseživljenjskemu učenju za vse, od predšolske vzgoje in varstva naprej. Povezane pobude, kot je pobuda Poti do uspeha v šoli, se posebej osredotočajo na ogrožene skupine, kot so učenci s posebnimi potrebami. Evropski pristop k mikrokvalifikacijam, s prožnimi in modularnimi učnimi potmi, lahko pozitivno vpliva na zaposljivost in proces vseživljenjskega učenja invalidov.

Izobraževalne politike bo še naprej podpirala Evropska agencija za vključujoče izobraževanje oseb s posebnimi potrebami⁷¹. Komisija bo zbirala politike in prakse, ki spodbujajo izobrazbene dosežke invalidov v državah članicah, ki se bodo upoštevale pri oblikovanju politike. Preučene bodo sinergije s prihodnjo strategijo EU o otrokovih pravicah in evropskim jamstvom za otroke za dostop do izobraževanja in njegovo kakovost, vključno s predšolsko vzgojo in varstvom.

V odziv na priporočila, ki jih je za EU leta 2015 izdal Odbor ZN za pravice invalidov, sta bila v okviru sistema Evropskih šol ustanovljena delovna podskupina za „Konvencijo ZN“ ter sprejet akcijski načrt za pedagoško pomoč in vključujoče izobraževanje. Za načrt je bil vzpostavljen namenski sistem spremljanja.

Za spodbujanje izobraževanja, ki upošteva vidike invalidnosti, lahko države članice izkoristijo možnosti, ki jih ponuja financiranje EU, vključno s programom Erasmus+ in programom Evropska solidarnostna enota, z določitvijo posebnih ukrepov za vključevanje⁷². Kohezijska politika in mehanizem za okrevanje in odpornost bosta za ublažitev vpliva pandemije COVID-19 še naprej podpirala nacionalne reforme za vključujoče izobraževanje v luči digitalnega in zelenega prehoda. Poleg tega lahko države članice za šole in stavbe za izobraževalne namene dostopnost obravnavajo v okviru vala prenove.

S to strategijo se bo okrepilo sodelovanje na področju nacionalnih reform za vključujoče izobraževanje ter izkoristile možnosti za sinergije med evropskim izobraževalnim prostorom, programom znanj in spretnosti za Evropo, akcijskim načrtom za digitalno izobraževanje in evropskim raziskovalnim prostorom ter med programom Erasmus+ in drugimi instrumenti financiranja EU.

Komisija bo:

- ✓ leta 2021 izdala **zbirko orodij za vključevanje v predšolsko vzgojo in varstvo**, ki bo vključevala posebno poglavje o otrocih s posebnimi potrebami;
- ✓ podpirala države članice pri nadaljnjem razvoju njihovih **sistemov izobraževanja učiteljev**, da bi se obravnavali pomanjkanje učiteljev na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ter kompetence vseh pedagoških delavcev za obvladovanje različnosti v učilnici in razvoj vključujočega izobraževanja;
- ✓ kot članica sveta guvernerjev **Evropskih šol** podpirala povečana prizadevanja za izvajanje **akcijskega načrta za pedagoško pomoč in vključujoče**

⁷⁰ Sporočilo Komisije (COM(2020) 625 final): [uresničitev evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025](#).

⁷¹ [Evropska agencija za vključujoče izobraževanje oseb s posebnimi potrebami](#) je neodvisna organizacija, ki deluje kot platforma za sodelovanje ministrstev za izobraževanje v državah, ki so njene članice.

⁷² Prihodnje evropsko jamstvo za otroke, Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota.

izobraževanje⁷³ z osredotočanjem na dostopnost in razumne prilagoditve, prilagajanje učnih načrtov potrebam učencev s posebnimi potrebami (npr. z alternativnimi zaključnimi spričevali, ki omogočajo nadaljnje izobraževanje na nacionalni ravni) in zagotavljanje usposabljanja za učitelje na področju vključujočega izobraževanja.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ podpirajo razvoj **vključujočih šol**, ki lahko postanejo referenčni okvir na področju vključujočega in inovativnega poučevanja in učenja po vsej EU v skladu s cilji evropskega izobraževalnega prostora in akcijskega načrta za digitalno izobraževanje;
- ✓ zagotovijo, da so njihovi izobraževalni sistemi na vseh ravneh skladni s Konvencijo o pravicah invalidov, da se doseže napredek na področju **podprtega učenja v vključujočem rednem izobraževanju**, kot je napovedano v sporočilu o evropskem izobraževalnem prostoru;
- ✓ podprejo izvajanje člena 24 Konvencije o pravicah invalidov v **Evropskih šolah**.

5.4. Trajnost in enak dostop do zdravstvenega varstva

Invalidi imajo pravico do visokokakovostnega zdravstvenega varstva, vključno z zdravstveno rehabilitacijo in preventivo.

Potrebni so nadaljnji ukrepi, saj invalidi štirikrat pogosteje kot neinvalidi poročajo o nezadovoljenih potrebah po zdravniškem pregledu. Zdravstveno varstvo je pogosto predrago, pot do njega predolga, nedostopno ali vključuje dolge čakalne dobe⁷⁴. Ker se razširjenost invalidnosti s starostjo povečuje, se starejši, ki živijo na podeželskih območjih, srečujejo s posebnimi izzivi zaradi nerazpoložljivosti ustreznega zdravstvenega varstva in stalnega pomanjkanja osebja⁷⁵. Osebe s skritimi oblikami invalidnosti (kot so kronične bolečine ali intelektualne ovire) in redkimi boleznimi ali rakom, ki pogosto vodijo do okvar, niso vedno deležne prilagojene podpore, ki jo potrebujejo, kar velja tudi za ženske ali begunce invalide. Kriza zaradi COVID-19 je razkrila šibke točke v zdravstvenih sistemih, zlasti v zvezi z invalidi, ki živijo v institucijah ter imajo omejen dostop do nujne in intenzivne nege.

Evropska zdravstvena unija, ki jo je Komisija vzpostavila novembra 2020⁷⁶, bo države članice podpirala pri politikah za izboljšanje odpornosti njihovih zdravstvenih sistemov, tudi za invalide.

V okviru reform držav članic bi bilo treba obravnavati izzive posameznih držav v zvezi s skupinami, ki se srečujejo s posebnimi ovirami pri dostopu do zdravstvenih storitev, ob upoštevanju pobude Komisije o digitalni preobrazbi zdravstva in oskrbe⁷⁷.

⁷³ [Kot ga je odobril Svet guvernerjev na svojem zasedanju aprila 2019 v Atenah.](#)

⁷⁴ EU-SILC 2019: [preglednica \(hlth_dh030\)](#).

⁷⁵ EU-SILC 2018; Cedefop 2016: [Skill shortage and surplus occupations in Europe \(Pomanjkanje znanj in spretnosti ter suficitarni poklici v Evropi\)](#); Eurostat, 2020: [priročnik o starajoči se Evropi](#); Eurostatova publikacija [Regional Yearbook za leto 2020](#).

⁷⁶ Sporočilo Komisije (COM(2020) 724 final): [oblikovanje evropske zdravstvene unije](#).

⁷⁷ Sporočilo Komisije (COM(2018) 233 final): [omogočanje digitalne preobrazbe zdravstva in zdravstvenega varstva na enotnem digitalnem trgu](#).

Komisija bo okrepila boj proti raku z evropskim načrtom za boj proti raku⁷⁸. Da bi okrepila pravice pacientov, bo izvedla oceno Direktive 2011/24/EU o pravicah pacientov pri čezmejnem zdravstvenem varstvu. V okviru te ocene bodo opredeljeni primeri, v katerih so se države članice odločile za povrnitev stroškov nastanitve in potnih stroškov ali dodatnih stroškov, ki lahko invalidom nastanejo pri dostopu do čezmejnega zdravstvenega varstva. Komisija bo tudi ocenila, v kolikšni meri so nacionalne kontaktne točke za čezmejno zdravstveno varstvo informacije zagotovile v obliki, ki je dostopna invalidom.

Komisija bo:

- ✓ v okviru usmerjevalne skupine za spodbujanje zdravja in preprečevanje bolezni obravnavala vprašanja, povezana z zdravjem in invalidnostjo, **za izmenjavo potrjenih dobrih praks, povezanih z zdravjem**, da bi države članice podprla pri njihovih zdravstvenih reformah;
- ✓ zagotovila podporo deležnikom, da bi se obravnavalo in zmanjšalo breme, ki ga pandemija COVID-19 prinaša za **duševno zdravje** Evropejcev;
- ✓ obravnavala specifične neenakosti, s katerimi se invalidi srečujejo pri **dostopu do preprečevanja in zgodnjega odkrivanja ter oskrbe raka**, s posebnimi ukrepi, opredeljenimi v registru neenakosti v evropskem načrtu za boj proti raku.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ izboljšajo dostop invalidov do celotnega portfelja zdravstvenega varstva, vključno s spolnim in reproduktivnim zdravstvenim varstvom in preventivnimi storitvami, tudi ob upoštevanju smernic Komisije o dostopu invalidov do zdravstvenega varstva, ki temelji na vključujočem, dostopnem in na posameznika osredotočenem zdravstvenem varstvu ter svobodni privolitvi po predhodni seznanitvi;
- ✓ ozaveščajo in razvijejo podporne strategije za paciente, **katerih invalidnost je povezana z redkimi boleznimi**, ter opredelijo in preučijo načine za olajšanje dostopa do najsodobnejšega zdravljenja, vključno z uporabo digitalnih inovacij v državah članicah.

5.5. Izboljšanje dostopa do umetnosti in kulture, rekreacije, prostega časa, športa in turizma

Dostopni in vključujoči umetnost in kultura, šport, prosti čas, rekreacijske dejavnosti in turizem so bistveni za polno udeležbo v družbi. Vse to povečuje dobro počutje ter vsem, vključno z invalidi, omogoča, da razvijajo in izkoristijo svoj potencial. Svet je poudaril pomen tega v svojih sklepih o dostopnosti športa za invalide⁷⁹. Dostopen turizem za invalide je ključen za podpiranje udeležbe in socialno-ekonomskega razvoja. Konvencija o pravicah invalidov poziva k dvotirni politiki, s spodbujanjem rednih in invalidom prilagojenih dejavnosti za otroke in odrasle.

Komisija bo okrepila udeležbo invalidov na vseh teh področjih s prizadevanjem za sodelovanje s splošnimi in invalidskimi športnimi organizacijami na vseh ravneh. Spodbujala in povečala bo prepoznavnost umetniških del invalidov ter si prizadevala za dostopnost kulturne dediščine in vse umetnosti z vključevanjem vidika invalidnosti, kar

⁷⁸ Več držav članic je prejelo podporo v okviru programa Komisije za podporo strukturnim reformam, da bi izboljšale presejalne programe za zgodnje odkrivanje raka.

⁷⁹ Sklepi Sveta, 2019: [dostopnost športa za invalide](#).

bo podprto s financiranjem EU, na primer v okviru programa Ustvarjala Evropa. Komisija bo obravnavala tudi stereotipe o invalidnosti, na primer v medijih in filmih, v skladu z direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah, s katero se zahteva, da se v komercialnih sporočilih spoštuje človekovo dostojanstvo in da ne vključujejo nikakršne diskriminacije, vključno z diskriminacijo na podlagi invalidnosti⁸⁰. Poleg tega bo Komisija ocenila razpoložljivost tiskanih del za invalide ob upoštevanju veljavne zakonodaje EU⁸¹.

Komisija bo tudi:

- ✓ začela raziskavo, v kateri bo **ocenila izvajanje člena 30** Konvencije o pravicah invalidov, da bi podprla države članice pri politikah za povečanje udeležbe invalidov in njihovo podpiranje v športu, kulturi in prostočasnih dejavnostih;
- ✓ sodelovala z **Mednarodnim paraolimpijskim komitejem**, da bi spodbujala vključevanje v šport in se bojevala proti stereotipom;
- ✓ nadalje spodbujala razvoj dostopnega turizma, zlasti v mestih, s podeljevanjem naziva evropske **prestonice pametnega turizma**⁸².

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ promovirajo in spodbujajo **umetnost invalidov** ter z ozaveščanjem zagotovijo njeno prepoznavnost prek razstav in predstav, ter zagotovijo, da bo več umetniških zbirk in muzejev dostopnih invalidom.

5.6. Zagotavljanje varnosti in zaščite

Pri invalidih, zlasti ženskah, starejših in otrocih, obstaja večje tveganje, da bodo žrtve nasilja in zlorabe tako v domačem kot v institucionalnem okolju⁸³. Invalidi so tudi tarče sovražnega govora in ustrahovanja, tudi v izobraževalnih institucijah. Invalidi ali osebe z zdravstvenimi težavami se pogosteje srečujejo z nasiljem (17 % v primerjavi z 8 % pri ostalih) in nadlegovanjem (50 % v primerjavi s 37 % pri neinvalidih)⁸⁴.

Trgovci z ljudmi izkoriščajo posebno ranljivost invalidov za spolno izkoriščanje, prisilno prosjačenje in sklepanje zakonskih zvez iz koristoljublja⁸⁵. Varnost in dobro počutje migrantov, prosilcev za mednarodno zaščito in upravičencev do te zaščite, vključno z otroki s posebnimi potrebami, v sprejemnih centrih ali drugih objektih, v katerih so nameščeni, nista vedno zagotovljena. Nesreče, kot so poplave in potresi, povečujejo obstoječe ranljivosti in s tem otežujejo obnovo po nesrečah za prikrajšane skupine. Vprašanja, povezana z enakostjo in dostopnostjo v primeru nesreč, so v obstoječih načrtih za ukrepanje ob nesrečah in pri pomoči civilne zaščite pogosto zapostavljena.

⁸⁰ Direktiva (EU) 2018/1808: [direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah](#).

⁸¹ Direktiva (EU) 2017/1564: [določene dovoljene uporabe določenih del in drugih predmetov urejanja, zaščitenih z avtorsko pravico in sorodnimi pravicami, za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja](#).

⁸² [Evropska prestolnica pametnega turizma](#) za trajnostnost, dostopnost, digitalizacijo, kulturno dediščino/ustvarjalnost.

⁸³ Poročila Agencije Evropske unije za temeljne pravice: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/children-disabilities-violence>; <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

⁸⁴ Raziskava o temeljnih pravicah iz leta 2021: [Fundamental Rights Survey - Crime, Safety and Victims' Rights \(Raziskava o temeljnih pravicah – kriminaliteta, varnost in pravice žrtev\)](#).

⁸⁵ Komisija (COM(2020) 661 final): [tretje poročilo o napredku v boju proti trgovini z ljudmi](#) in z njim povezan [delovni dokument služb Komisije](#), SWD(2020) 226 final).

Poleg tega imajo lahko tudi podnebne spremembe večje posledice za invalide, ki so lahko ogroženi, kadar so prizadete ključne storitve in infrastruktura⁸⁶; zato je še posebno pomembno zagotoviti, da je zeleni prehod na podnebno nevtralno in odporno družbo pravičen in vključujoč ter vključuje invalide.

Potrebne so večplastne politike za boljšo podporo in zaščito invalidov v vseh situacijah. EU je za zagotovitev boljše zaščite pred nasiljem in kriminalom vzpostavila močan pravni mehanizem, Komisija pa bo izvedla ciljno usmerjene ukrepe v okviru strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025⁸⁷ in strategije EU o otrokovih pravicah, ki bodo vključevali krepitev zmogljivosti strokovnjakov in kampanje ozaveščanja. Poleg tega bo Komisija zagotovila vključevanje z invalidnostjo povezanih vidikov nasilja in zlorabe v ustrezne prihodnje politike EU. Politike bi morale vključevati spremljanje institucij ter sistematično odkrivanje in preiskovanje v primeru nasilja, kaznivih dejanj ali zlorabe.

Skupni evropski azilni sistem (CEAS) določa skupne standarde zaščite in mehanizme sodelovanja za obravnavanje posebnega položaja in potreb ranljivih prosilcev za mednarodno zaščito in upravičencev do te zaščite, vključno z invalidi. Komisija je pripravila predloge za reformo skupnega evropskega azilnega sistema⁸⁸, da bi bil bolj odporen in učinkovit ter da bi hkrati okrepil tudi veljavne standarde zaščite. Poleg tega bo zagotovila podporo za invalide v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje, Evropski azilni podporni urad pa bo olajšal usposabljanje uradnikov za zaščito in tolmačev, ki obravnavajo prošnje za azil ranljivih oseb, vključno z invalidi. Komisija bo zagotovila tudi sinergije pri izvajanju te strategije z akcijskim načrtom za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027⁸⁹. Eno od temeljnih načel novega akcijskega načrta je „vključenost za vse“, ki upošteva izzive različnih in medsebojno prepletajočih se tveganj, ki predstavljajo posebne izzive za migrante.

Komisija bo v prizadevanja za skupne evropske standarde na področju operacij civilne zaščite vključila ozaveščanje za izboljšanje varnosti ranljivih skupin. Sredstva EU se bodo uporabila za ozaveščanje o potrebah invalidov v okviru srečanj na temo civilne zaščite s forumom za civilno zaščito in mrežo znanja Unije na področju civilne zaščite. Komisija bo še naprej financirala programe usposabljanja za primere nesreč, vključno s projekti in vajami za pripravljenost na nesreče, ob upoštevanju potreb invalidov, ter okrepila posebne ukrepe za spremljanje in preprečevanje.

Komisija bo tudi:

- ✓ do leta 2024 zagotovila **smernice za države članice in uslužbence**, vključno s policijskimi uradniki, o izboljšanju podpore žrtvam nasilja, ki so invalidi;
- ✓ pozvala Agencijo Evropske unije za temeljne pravice, naj preuči **položaj invalidov, ki živijo v institucijah**, kar zadeva nasilje, zlorabo in mučenje.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ pri izvajanju **pravnega reda skupnega evropskega azilnega sistema** upoštevajo posebne potrebe **ranljivih prosilcev za mednarodno zaščito in upravičencev do te zaščite**, vključno z invalidi, da bi se v praksi zagotovila ustrezna zaščita;

⁸⁶ S. Jodoin, N. Ananthamoorthy, K. Lofts, 2020: A Disability Rights Approach to Climate Governance (Pristop k podnebnemu upravljanju, ki temelji na pravicah invalidov) v: Ecology Law Quarterly, zvezek 47, št. 1.

⁸⁷ Sporočilo Komisije (COM(2020) 152 final): [Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025](#).

⁸⁸ Sporočilo Komisije (COM(2020) 609 final): [novi pakt o migracijah in azilu](#).

⁸⁹ Sporočilo Komisije (COM(2020) 758 final): [Akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027](#).

- ✓ olajšajo **usposabljanje uradnikov za zaščito** in tolmačev, ki obravnavajo prošnje za azil ranljivih oseb, vključno z invalidi, tako da tesno sodelujejo z Evropskim azilnim podpornim uradom.

6. Spodbujanje pravic invalidov na svetovni ravni

EU bo še naprej spoštovala človekove pravice invalidov in podpirala njihovo socialno vključevanje pri vseh mednarodnih odnosih, pa tudi v okviru vsega zunanjega delovanja, načrtovanja politik ter programov in dejavnosti financiranja. Pozornost je treba nameniti tudi otrokom s posebnimi potrebami in mladim invalidom, zlasti v družbah, ki se srečujejo s konflikti ali so se s konflikti srečevale v preteklosti, ali državah v razvoju, kjer so zaščita, dostop do šol in osnovne storitve pogosto pomanjkljivi.

To pomeni, da bo posebna pozornost namenjena sodelovanju s tretjimi državami v okviru širitvene in sosedске politike EU ter njenega širšega načrta razvojnega sodelovanja.

Približno 15 % svetovnega prebivalstva živi s katero od oblik invalidnosti, približno 2–4 % pa se jih srečuje z resnimi težavami, od tega pa jih 80 % živi v državah v razvoju⁹⁰. V številnih delih sveta imajo invalidi slab dostop do vključujočih osnovnih storitev, zaščite, podpornih tehnologij, informacij, sodnega varstva in pravne identitete. Poleg tega se srečujejo z diskriminacijo in pomanjkanjem zaposlitvenih možnosti. Med najbolj perečimi težavami sta trajna institucionalizirana oskrba in segregacija. Izobraževalni sistemi pogosto ne upoštevajo potreb otrok s

posebnimi potrebami. Poleg tega so invalidi pogosto med najranljivejšimi v humanitarnih krizah. Ob nesrečah je smrtnost pri njih dva do štirikrat večja kot pri neinvalidih⁹¹.

S to strategijo bo EU s sodelovanjem, humanitarnimi ukrepi in dialogom z mednarodno skupnostjo Konvencije o pravicah invalidov okrepila svojo vlogo zagovornice pravic invalidov. Ob priznavanju različnih izzivov, s katerimi se srečujejo partnerske države, in različnih okvirov sodelovanja, vzpostavljenih z EU, se bo ta strategija uporabila kot navdih za usmerjanje prizadevanj za reforme in načrtovanja pomoči s partnerskimi državami in ustreznimi deležniki. Poleg tega bo EU še naprej zagotavljala humanitarno pomoč in zaščito na podlagi potreb, v skladu s humanitarnimi načeli.

EU poziva vse države, naj spoštujejo, varujejo in uresničujejo pravice invalidov, kot so izražene v vseh pobudah politike za oblikovanje naslednjega desetletja⁹². Bistveno je, da se pri zunanjem delovanju poleg Agende 2030 spoštujejo in izvajajo načela Konvencije o pravicah invalidov, z vključevanjem pristopa univerzalnega oblikovanja za boljšo dostopnost in zagotavljanje razumnih prilagoditev za invalide v vse ukrepe. EU bo za to uporabila vsa svoja orodja, od političnih dialogov, dialogov na področju človekovih pravic in trgovinskih dialogov do sodelovanja s tretjimi državami v sosedski, širitveni in mednarodni politiki EU, ki zajemajo tudi humanitarne ukrepe in sodelovanje z večnacionalnimi organizacijami. EU podpira reforme javnih politik na svetovni ravni, da

⁹⁰ Svetovna zdravstvena organizacija/Svetovna banka, 2011: [svetovno poročilo o invalidnosti](#), glej stran 27.

⁹¹ Medagencijski stalni odbor, 2019: [Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action \(Vključevanje invalidov v humanitarne ukrepe\)](#), str. 2.

⁹² 1) Skupno sporočilo (JOIN(2020) 5 final): [Akcijski načrt EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2024](#);

2) Skupno sporočilo (JOIN(2020) 17 final): [Akcijski načrt za enakost spolov \(GAP III\)](#) – ambiciozna agenda za enakost spolov in krepitev vloge žensk v zunanjem delovanju EU v obdobju 2021–2025; 3) [Splošna shema preferencialov \(SSP\) EU](#).

bi bile bolj vključujoče, in si prizadeva zagotoviti, da vse človekove pravice, vključno s pravicami invalidov, ostanejo v središču odzivanja na pandemijo COVID-19 in globalnega okrevanja. Delegacije EU zagotavljajo podporo za spodbujanje pravic invalidov, smernice za uveljavitev dostopnosti in temeljito posvetovanje z invalidi, tudi prek organizacij, ki zastopajo invalide, na podlagi obstoječih dobrih praks. EU si prizadeva za ciljno usmerjene ukrepe glede invalidnosti in za vključevanje invalidnosti v svoje zunanje delovanje. Akcijski načrt EU o človekovih pravicah in demokraciji za obdobje 2020–2024 ter akcijski načrt EU za enakost spolov III za obdobje 2021–2025 določata ambicije EU za okrepitev ukrepov za boj proti vsem oblikam diskriminacije, s katerimi se srečujejo invalidi, s posebnim poudarkom na različnih in prepletajočih se oblikah diskriminacije, v skladu z njenimi smernicami o človekovih pravicah za nediskriminacijo v zunanjem delovanju⁹³.

EU si bo tudi prizadevala, da bodo potrebe invalidov ustrezno obravnavane na področju humanitarne pomoči, ki jo financira EU, in sicer s krepitvijo vključevanja invalidov in sodelovanja s civilno družbo ter podpiranjem krepitve zmogljivosti. Prav tako bo okrepila zbiranje podatkov o invalidih na področju humanitarne pomoči, ki jo financira EU, na primer s spodbujanjem uporabe washingtonskega kratkega sklopa vprašanj⁹⁴. Poleg tega bo sklic na Konvencijo o pravicah invalidov vključen v revizijo uredbe o splošni shemi preferencialov EU GSP+, da bi se povezane trgovinske partnerje spodbudilo k izpolnjevanju zahtev Konvencije.

EU bo tudi okrepila in utrdila svoje sodelovanje z drugimi državami pogodbenicami in podpisnicami, da bi spodbudila ratifikacijo in izvajanje Konvencije o pravicah invalidov ter okrepila vodilni položaj, zlasti v okviru letne konference držav pogodbenic Konvencije. EU še naprej podpira organizacije civilne družbe, da bi zagotovila, da lahko zastopniki invalidov sodelujejo v vseh zadevnih postopkih, in sicer s posebnimi in vključujočimi strukturiranimi dialogi, na ravni EU in partnerskih držav ter na svetovni ravni. Ti dialogi spodbujajo izmenjavo mnenj o strateških pobudah in dobrih praksah v kombinaciji s širšim razširjanjem rezultatov.

EU bo svoje strategije in prakse pri izvajanju Konvencije o pravicah invalidov izmenjevala v večstranskih forumih Združenih narodov, kot so Svet za človekove pravice, Komisija za položaj žensk in Komisija za socialni razvoj, ter z organizacijami za regionalno povezovanje, kot so Afriška unija, ASEAN in USAN. Cilj te izmenjave bi bil spodbuditi pregledno in ambiciozno izvajanje Konvencije o pravicah invalidov po vsem svetu⁹⁵, EU pa bi imela koristi tudi od izmenjave praks na svetovni ravni. Večja vključenost EU v Odboru ZN za pravice invalidov bi lahko sprožila učinkovitejše izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v EU in zunaj nje. Komisija bo državam članicam predlagala, naj EU predlaga kandidata za volitve v Odbor ZN za pravice invalidov v skladu s skupnim sporočilom o multilateralizmu⁹⁶.

⁹³ Svet, 6337/19, 2019: [Smernice EU o človekovih pravicah za nediskriminacijo v zunanjem delovanju](#).

⁹⁴ Washingtonska skupina za statistiko o invalidnosti: [Short Set on Functioning \(Kratek sklop vprašanj o delovanju\)](#).

⁹⁵ Zlasti v drugih organizacijah za regionalno povezovanje, kot so Afriška unija, ASEAN in USAN.

⁹⁶ Skupno sporočilo (JOIN(2021) 3 final): [Strengthening the EU's contribution to rules-based multilateralism \(Skupno sporočilo o krepitvi prispevka EU k multilateralizmu, ki temelji na pravilih\)](#).

Komisija in visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko ter podpredsednik Komisije bosta:

- ✓ leta 2021 posodobila **zbirko orodij za „pristop k razvojnemu sodelovanju EU, ki temelji na pravicah in zajema vse človekove pravice“**, da bi se pri zunanjem delovanju obravnavale vse neenakosti, vključno z diskriminacijo invalidov;
- ✓ zagotovila, da bodo imele **delegacije EU** dejavnejšo vlogo pri podpiranju izvajanja Konvencije o pravicah invalidov in spodbujanju ratifikacije na svetovni ravni;
- ✓ sistematično uporabljala invalidnostni označevalec Odbora za razvojno pomoč (DAC) OECD⁹⁷ za spremljanje naložb, ki vključujejo vidik invalidnosti, za ciljno usmerjeno **spremljanje financiranja EU**;
- ✓ skupaj z državami članicami v okviru svojih programov in instrumentov zagotavljala **tehnično pomoč** upravam partnerskih držav;
- ✓ organizirala **redne strukturirane dialoge** med letno konferenco držav pogodbenic Konvencije o pravicah invalidov in v okviru drugih obstoječih večstranskih forumov ter okrepila **sodelovanje s poudarkom na dostopnosti in zaposlovanju**.

7. Učinkovito uresničevanje strategije

Komisija poziva države članice ter vse institucije in agencije EU, naj pri pripravi, izvajanju in spremljanju politik, zakonodaje in programov financiranja s ciljno usmerjenimi ukrepi in vključevanjem upoštevajo potrebe invalidov. Komisija spodbuja sodelovanje na področju invalidnosti med institucijami EU, državami članicami in drugimi deležniki, ki je podprto z uporabo sredstev EU in zagotavljanjem usposabljanja.

7.1. *Boljše pravno urejanje – upoštevanje zahtev Konvencije o pravicah invalidov pri oblikovanju politike*

Boljše pravno urejanje je namenjeno zagotovitvi najboljše možne podlage za pravočasno in učinkovito oblikovanje politike. Člen 10 PDEU poudarja, da bi se morala Unija pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik boriti proti diskriminaciji, vključno z diskriminacijo na podlagi invalidnosti.

Učinkovito oblikovanje politik vključuje posvetovanje z invalidi in organizacijami, ki jih zastopajo, ter njihovo sodelovanje v celotnem postopku ter zagotavljanje informacij o ustreznih pobudah politike in posvetovanjih v dostopnih oblikah.

Projektna skupina Komisije za enakost⁹⁸ si v okviru svojih dejavnosti za spodbujanje enakosti za vse v vseh njenih pomenih prizadeva za vključevanje vidikov invalidnosti na vseh področjih politike.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ okrepila **zbirko orodij za boljše pravno urejanje**, da bi povečala vključenost invalidov in tako zagotovila skladnost s Konvencijo o pravicah invalidov;

⁹⁷ OECD, 2019: [Handbook for the marker for the inclusion and empowerment of persons with disabilities \(Priročnik o označevalcu za vključevanje in krepitev vloge invalidov\)](#).

⁹⁸ To notranjo projektno skupino sestavljajo predstavniki vseh služb Komisije in Evropske službe za zunanje delovanje. Podpira jo sekretariat s sedežem na Generalnem sekretariatu Evropske komisije.

- ✓ po potrebi zagotovila skladno **vključevanje in ocenjevanje vprašanj, povezanih z invalidnostjo**, v ocenah in vrednotenjih učinka, tudi z usposabljanjem osebja, ki pripravlja pobude v zvezi s Konvencijo o pravicah invalidov.

7.2. Okrepitev sodelovanja institucij EU in držav članic

Da bi se okrepilo izvajanje Konvencije o pravicah invalidov na ravni EU in bolje odražala zaveza, ki jo je EU sprejela kot pogodbenica Konvencije, bo Komisija vlagala v krepitev usklajevanja na ravni EU v skladu s priporočili odbora Združenih narodov za pravice invalidov⁹⁹. Komisija bo sodelovala z Evropskim parlamentom in Svetom, da bi zagotovili, da se vprašanja, povezana z invalidnostjo, ustrezno upoštevajo pri medinstitucionalnih pogajanjih, in da bi skupaj opredelili vrzeli v obstoječi zakonodaji.

Komisija bo:

- ✓ pozvala vse institucije, organe, agencije in delegacije EU, naj za svoje institucije in strategije za invalidnost **imenujejo koordinatorje za invalidnost**;
- ✓ organizirala **redna srečanja na visoki ravni** med Evropskim parlamentom, Svetom, Komisijo in ESZD, ki bodo vključevala organizacije, ki zastopajo invalide;
- ✓ organizirala letno izmenjavo mnenj z **Evropskim ekonomsko-socialnim odborom in Odborom regij**.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ upoštevajo specifične potrebe invalidov v vseh politikah, ki jih je treba obravnavati na ravni Sveta, in v sklepih Sveta (**vključevanje vidikov invalidnosti**).

7.3. Sodelovanje z državami članicami ter regionalnimi in lokalnimi organi

Države članice imajo kot pogodbenice Konvencije o pravicah invalidov ključno vlogo pri njenem izvajanju, ki vključuje vlade, parlamente in druge deležnike na različnih ravneh. Odboru ZN morajo redno poročati o svojih ukrepih za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov, vključno z nacionalnimi strategijami za invalide. Komisija bo okrepila mehanizem upravljanja za sodelovanje na ravni EU.

Vodilna pobuda:

Komisija bo leta 2021 vzpostavila **platformo za invalidnost**. Platforma bo nadomestila obstoječo skupino na visoki ravni za področje invalidnosti ter podpirala izvajanje te strategije in nacionalnih strategij na področju invalidnosti. Združevala bo nacionalne kontaktne točke za Konvencijo o pravicah invalidov, invalidske organizacije in Komisijo. Platforma bi se lahko uporabljala kot forum za izmenjavo ocen Združenih narodov o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov v državah članicah. Spletno mesto platforme za invalidnost bo vsebovalo informacije o njenih srečanjih, dejavnostih in analizah ter informacije o državah, vključno z informacijami o spodbujanju dostopnih in vključujočih dobrih praks.

⁹⁹ Odbor ZN, 2015: [Sklepne ugotovitve o začetnem poročilu Evropske unije](#), točki 75 in 77.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ z **obstoječimi mrežami**¹⁰⁰ lokalnih in regionalnih organov vzpostavila dialog o invalidnosti.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ sprejmejo **ambiciozne nacionalne strategije** za spodbujanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov in te strategije na **nacionalni, regionalni in lokalni ravni**.

7.4. Podpiranje izvajanja s sredstvi EU

Da bi EU podprla izvajanje te strategije in Konvencije o pravicah invalidov, bo še naprej spodbujala uporabo sredstev EU s strani držav članic, kot je določeno v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027¹⁰¹ in z novimi možnostmi financiranja v okviru instrumenta NextGenerationEU, načrta za okrevanje, ki bo usmerjal pot iz sedanje krize ter položil temelje za moderno in trajnostno Evropo¹⁰². Instrument za tehnično podporo lahko države članice podpre s prilagojenim tehničnim strokovnim znanjem.

Uredba o skupnih določbah za sklade z deljenim upravljanjem¹⁰³ določa okvir politike med drugim za sklade kohezijske politike, vključno z Evropskim socialnim skladom plus (ESS+), Evropskim skladom za regionalni razvoj (ESRR) in novim Skladom za pravični prehod. V njej je tudi določeno, da morajo države članice izpolniti tako imenovane „omogočitvene pogoje“ za zagotovitev, da je naložbeno okolje za podporo EU vnaprej dobro pripravljeno. Z enim od omogočitvenih pogojev se zahteva **vzpostavitev nacionalnega okvira za zagotovitev izvajanja Konvencije o pravicah invalidov**. Eno od meril za njegovo izpolnitev so vzpostavljene ureditve za zagotavljanje dostopnosti. S sredstvi EU se podpirajo področja, kot so deinstitucionalizacija, socialno-ekonomsko vključevanje invalidov, dostop do storitev, vključujoče izobraževanje in zdravstveno varstvo ter zagotavljanje bolj vključujoče kulturne dediščine in dostopnosti. Kontaktne točke držav članic za Konvencijo o pravicah invalidov imajo lahko pomembno vlogo pri podpiranju izpolnjevanja ustreznih omogočitvenih pogojev v programskem obdobju. Tudi z uredbo o skupnih določbah se zahteva, da se dostopnost za invalide upošteva med celotno pripravo in izvajanjem operativnih programov držav članic.

Tudi druga sredstva imajo lahko pomembno vlogo pri doseganju ciljev te strategije.

S programom Erasmus+ se bodo spodbujali finančna podpora in drugi ukrepi za vključevanje udeležencev invalidov. S programom za državljanstvo, enakost, pravice in vrednote se bo podpiralo izvajanje in upravljanje te strategije. Komisija bo spodbujala upoštevanje vidikov invalidnosti pri izvajanju drugih finančnih instrumentov in programov, kot sta InvestEU in Obzorje Evropa¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Mreže vključujejo na primer [mrežo Eurocities](#) ali [Svet evropskih občin in regij – CCRE](#).

¹⁰¹ Uredba Sveta (2020/2093): [večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027](#).

¹⁰² NextGenerationEU je začasni instrument za okrevanje, vreden 750 milijard EUR in namenjen pomoči pri odpravi gospodarske in socialne škode, ki jo je povzročila pandemija koronavirusa. Njegov osrednji del je mehanizem za okrevanje in odpornost, ki bo zagotavljal posojila in nepovratna sredstva za podporo reformam in naložbam držav članic: Uredba Sveta (EU) 2020/2094 o vzpostavitvi [Instrumenta Evropske unije za okrevanje](#) v podporo okrevanju po krizi zaradi COVID-19.

¹⁰³ Sozakonodajalca sta 1. decembra 2020 dosegla politično soglasje o predlogu Komisije (COM(2018) 375 final) za uredbo o skupnih določbah za sklade z deljenim upravljanjem.

¹⁰⁴ [Erasmus+; InvestEU; Obzorje Evropa](#).

Da bi se uskladilo upravljanje zadevnih sredstev v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027¹⁰⁵, kar zadeva pravice invalidov, bo Komisija podpirala države članice s tesnejšim sodelovanjem, dejavnostmi ozaveščanja in ciljno usmerjenimi smernicami.

Instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje za obdobje 2021–2027 bo prispeval k uresničevanju zunanjih ciljev strategije. Sredstva, kot so SOCIEUX+, program tehničnega sodelovanja, ki se osredotoča na kratkoročne misije, instrument za izmenjavo informacij in tehnično pomoč (TAIEX) in programi TWINNING bodo pripomogli k izvajanju politik EU na področju invalidnosti po vsem svetu.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ preučila možnosti financiranja v okviru novega programa za državljanstvo, pravice, enakost in vrednote, da bi spodbudila udeležbo **državljanov invalidov enako kot drugih**;
- ✓ podpirala **države članice pri uporabi sredstev EU** v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov in ob upoštevanju dostopnosti, z zagotavljanjem, da se s sredstvi EU ne podpirajo ukrepi, ki prispevajo k segregaciji ali izključnosti.

Komisija poziva države članice, naj:

- ✓ zagotovijo **partnerstvo** z regionalnimi in lokalnimi organi, organizacijami, ki zastopajo invalide, civilno družbo, organi za temeljne pravice in drugimi deležniki pri načrtovanju in izvrševanju sredstev EU;
- ✓ spodbujajo **kontakte točke za Konvencijo o pravicah invalidov**, da podprejo izpolnjevanje ustreznih omogočitvenih pogojev v celotnem programskem obdobju.

8. Komisija kot vzor

Komisija si prizadeva, da bi dajala zgled, ter poziva druge institucije, organe in agencije EU, naj storijo enako.

8.1. Postopki izbora, zaposlovanja in zadrževanja, pri kateri se upoštevajo vidiki invalidnosti

Raznolikost in vključevanje bogatita in krepita organizacije. V tem duhu bo Komisija v svojo prenovljeno strategijo človeških virov vključila ukrepe za spodbujanje učinkovitega zaposlovanja in poklicnih možnosti uslužbencev invalidov ter ustvarjanje vključujočih delovnih okolij, pri čemer bo okrepila svojo zavezo, da kot delodajalka spodbuja raznolikost in enakosti ter hkrati zagotavlja, da so omogočene dostopnost in razumne prilagoditve. Pred kratkim ustanovljeni urad za raznolikost in vključenost bo nadzoroval oblikovanje in izvajanje ustreznih ukrepov ter prispeval k spodbujanju raznolikosti, enakosti in vključevanja v vseh oddelkih Komisije.

Postopek izbora in zaposlovanja temelji na dosežkih in sledi politiki enakih možnosti. Vendar je treba izvajati proaktiven pristop in ukrepe za spodbujanje večje raznolikosti.

Kar zadeva zaposlovanje, se bodo izvajali pregledi enakosti in različnosti v procesih, postopkih in orodjih zaposlovanja, da se opredelijo morebitna tveganja za pristranskost

¹⁰⁵ [Večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027](#).

ali diskriminacijo in potrebni popravni ukrepi. Sprejeti bodo ustrezni ukrepi za zagotovitev učinkovite odprave težav, ugotovljenih s pregledi enakosti in različnosti.

Ti ukrepi bodo podprti z notranjo komunikacijsko kampanjo Komisije in usposabljanjem za uslužbence, vključno z vodstvenimi delavci in uslužbenci za človeške vire (za katere bo usposabljanje obvezno), da se zagotovi spoštljivo delovno okolje ter se ukrepa proti pristranskosti in diskriminaciji, tudi do invalidov.

Kar zadeva izbor osebja, bo medinstitucionalni Evropski urad za izbor osebja (EPSO) pri svojih natečajih in izborih še naprej uporabljal politiko enakosti, raznolikosti in vključevanja, z zbiranjem podatkov o invalidnosti v fazi prijave. Tako lahko EPSO zagotavlja razumne prilagoditve, bolje prepozna pomanjkljivosti pri ozaveščanju in poveča možnosti kandidatov invalidov, da se udeležijo testov. Poleg tega bo posodobil svojo ciljno usmerjeno strategijo komuniciranja in ozaveščanja ter nadalje razvijal mrežo invalidskih partnerskih organizacij, strokovno znanje na področju razumnih prilagoditev ter katalog usposabljanj in storitev.

Komisija pri vseh svojih kanalih zaposlovanja in različnih programih uporablja politiko enakih možnosti. Da bi se to uresničilo v praksi, bo izrecno spodbujala prijave invalidov ter kandidatom zagotavljala ciljno usmerjeno podporo in pomoč v celotnem postopku.

Evropska služba za zunanje delovanje (ESZD) bo še naprej izvajala svoj akcijski načrt na področju invalidnosti.

Vodilna pobuda:

Komisija bo sprejela **prenovljeno strategijo človeških virov**, ki bo vključevala ukrepe za spodbujanje raznolikosti in vključevanja invalidov, ter poziva EPSO, naj dopolni ta prizadevanja v sodelovanju z drugimi institucijami EU, ki zaposlujejo.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ zagotovila, da bodo vse službe **nenehno odpravljale in preprečevale ovire** za uslužbence in državljane invalide (npr. dostopna oprema in orodja IKT za spletne sestanke);
- ✓ okrepila **poročanje** vodstva vseh služb Komisije o raznolikosti, vključno z razumnimi prilagoditvami za uslužbence invalide.

8.2. Dostopnost stavb in komuniciranja

Komisija nenehno izboljšuje dostopnost svojih stavb, digitalnih okolij in komunikacij ter bo okrepila prizadevanja za zagotovitev dostopnosti, vključno z inovativnimi projekti, s povečanjem dostopnosti publikacij, zlasti zakonodaje in politik EU, z zagotavljanjem usposabljanja za uslužbence in podpiranjem učenja tolmačenja v mednarodnem znakovnem jeziku.

Komisija bo:

- ✓ leta 2021 sprejela **akcijski načrt o spletni dostopnosti**, ki se bo delil in promoviral v vseh institucijah, organih in agencijah EU, da bi se zagotovila

skladnost spletnih mest EU, dokumentov, objavljenih na teh spletnih mestih, in spletnih platform z evropskimi standardi dostopnosti¹⁰⁶;

- ✓ do leta 2023 izboljšala dostopnost svojih **avdiovizualnih komunikacij in storitev grafičnega oblikovanja** ter svojih publikacij in dogodkov, po potrebi vključno s tolmačenjem v znakovnem jeziku in dokumenti v lahko berljivi obliki;
- ✓ zagotovila dostopnost vseh **stavb Komisije, ki se uporabljajo na novo**, ob upoštevanju morebitnih zahtev prostorskega načrtovanja držav gostiteljic;
- ✓ zagotovila dostopnost **prostorov**, v katerih se organizirajo dogodki Komisije;
- ✓ zagotovila, da bodo do leta 2030 vse stavbe Komisije izpolnjevale **evropske standarde dostopnosti**, ob upoštevanju zahtev prostorskega načrtovanja držav gostiteljic.

9. Ozaveščanje, upravljanje in merjenje napredka

Komisija bo sodelovala z državami članicami pri dopolnjevanju in podpiranju nacionalnih kampanj, krepitvi ozaveščanja in boju proti stereotipom v zvezi z invalidnostjo. Še naprej bo organizirala posebne dogodke, zlasti evropski dan invalidov ob praznovanju mednarodnega dneva invalidov ZN 3. decembra.

Komisija bo okrepila strukturirane dialoge z invalidi in organizacijami, ki jih zastopajo, ter zagotovila njihovo zastopanost v zadevnih političnih procesih in posvetovanje z njimi o zadevnih predlogih Komisije. Še naprej bo financirala delo invalidskih organizacij, pri čemer bo prispevala k izvajanju Konvencije o pravicah invalidov v okviru programa za državljanstvo, enakost, pravice in vrednote.

Izbirni protokol h Konvenciji o pravicah invalidov invalidom omogoča, da se obrnejo na s tem povezan odbor, kadar trdijo, da so žrtve kršitve določb Konvencije o pravicah invalidov s strani zadevne države pogodbenice¹⁰⁷. K protokolu niso pristopile vse države članice, predlog sklepa Sveta za pristop EU k Izbirnemu protokolu h Konvenciji o pravicah invalidov pa je od leta 2008 v obravnavi. Komisija bo pozorno spremljala napredek držav članic v zvezi s pristopom k Izbirnemu protokolu in glede na to znova razmislila o ratifikaciji Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov s strani EU.

Komisija bo začela sodelovati s Svetom, da bi posodobila izjavo EU v zvezi s pristojnostjo EU v zadevah, ki jih ureja Konvencija o pravicah invalidov, kot je leta 2015 priporočil Odbor ZN za pravice invalidov¹⁰⁸. Število zadevnih pravnih aktov EU se je občutno povečalo, in sicer s približno 40, navedenih v izjavi leta 2008, na več kot 130¹⁰⁹.

9.1. Krepitev okvira EU v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov

EU je morala kot pogodbenica Konvencije o pravicah invalidov vzpostaviti okvir za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja Konvencije.

¹⁰⁶ Evropski urad za izbor osebja (EPSO) bo še naprej izboljševal dostopnost svojih testov in spletnega mesta, da bi postali skladni s [smernicami za dostopnost spletnih vsebin](#).

¹⁰⁷ [Izbirni protokol](#); [Stanje ratifikacije](#): 21 držav članic.

¹⁰⁸ Odbor ZN, 2015: [Sklepne ugotovitve o začetnem poročilu Evropske unije](#).

¹⁰⁹ Komisija (SWD(2017) 29 final): [Progress Report on the implementation of the European Disability Strategy \(2010 - 2020\)](#) (Poročilo o napredku pri izvajanju evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010–2020).

V zvezi s tem je bil vzpostavljen poseben okvir EU¹¹⁰, ki ga sestavljajo evropski varuh človekovih pravic, Odbor Evropskega parlamenta za peticije, Agencija za temeljne pravice in Evropski invalidski forum, ki svoje naloge opravljajo neodvisno, vendar usklajeno. Okvir EU nadzoruje področja iz Konvencije o pravicah invalidov, na katerih so države članice prenesle pristojnosti na EU, in izvajanje Konvencije s strani institucij EU.

Da bi Komisija povečala učinkovitost tega mehanizma na ravni EU, bo:

- ✓ v letu 2022 preučila **delovanje okvira EU** in na tej podlagi predlagala ukrepe;
- ✓ organizirala **letni dialog** med Komisijo kot kontaktno točko EU in okvirom EU.

9.2. Zagotavljanje učinkovitega spremljanja in poročanja

Komisija bo na podlagi izkušenj z evropsko strategijo o invalidnosti za obdobje 2010–2020 vzpostavila okvir za spremljanje izvajanja te strategije, ki bo prispeval tudi k evropskemu semestru, pregledu socialnih kazalnikov in izvajanju ciljev trajnostnega razvoja.

Spremljanje napredka v državah članicah bo temeljilo na izboljšanem zbiranju statističnih podatkov o položaju invalidov ter informacijah o nacionalnih politikah in praksah, ki dopolnjujejo poročanje držav članic posebnemu odboru ZN. Nova preglednica bo prikazovala napredek pri izvajanju dejavnosti na ravni EU v skladu s to strategijo in dejavnosti, pri katerih Komisija poziva države članice k ukrepanju. Komisija bo še naprej spremljala izvajanje zakonodaje EU na področju invalidnosti. Poleg tega bo razmislila o prilagoditvi ukrepov na podlagi vmesnega poročila o tej strategiji.

Evropska komisija kot kontaktna točka EU v imenu EU redno poroča Odboru ZN za pravice invalidov o izvajanju Konvencije s strani EU. V ta namen bo Komisija zbirala informacije, tudi od Evropskega parlamenta in Sveta ter znotraj svojih služb¹¹¹.

Kakovostni podatki so skupaj z dolgoročnimi raziskavami nujen pogoj za omogočanje učinkovitega spremljanja. To vključuje vpogled v to, kaj pomenita zeleni in digitalni prehod za invalide. Čeprav Eurostat zagotavlja podatke raziskav za ključna področja, sedanje zbiranje podatkov ne zajema vseh zadevnih področij in ni vedno dovolj pogosto za ugotavljanje trendov.

Komisija bo okrepila zbiranje podatkov na vseh področjih, na katerih so bile ugotovljene vrzeli¹¹², vključno s podatki o osebah, ki živijo v institucijah, in raziskavami o invalidnosti na podlagi okvirnega programa EU za raziskave in inovacije Obzorje Evropa (2021–2027), in sicer z vključevanjem presečnega pristopa. Na podlagi celovitejšega zbiranja podatkov bo okrepila spremljanje invalidnosti v okviru evropskega semestra.

Prav tako bo Komisija:

- ✓ leta 2021 razvila in objavila **okvir za spremljanje** ciljev in ukrepov te strategije;
- ✓ najpozneje do leta 2023 razvila nove **kazalnike invalidnosti** z jasnim časovnim načrtom za izvajanje. Ti kazalniki bi morali vključevati kazalnike za otroke in položaj zaposlenih invalidov, izobraževanje, socialno zaščito, revščino in socialno

¹¹⁰ [Revidirani okvir na ravni EU](#) za uskladitev s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov.

¹¹¹ [Poročanje](#): zbirajo se nadaljnje informacije o institucijah, agencijah in organih EU.

¹¹² Na primer invalidi, ki živijo v institucijah, zdravje, humanitarna pomoč in zaposlovanje.

izključenost, življenjske pogoje, zdravje ter uporabo novih komunikacijskih tehnologij, ki bi podpirali kazalnike za pregled socialnih kazalnikov EU, evropski semester in cilje trajnostnega razvoja;

- ✓ leta 2024 pripravila **poročilo** o tej strategiji, v katerem bo ocenila napredek pri njenem izvajanju, ter po potrebi posodobila njene cilje in ukrepe;
- ✓ razvila **strategijo za zbiranje podatkov** in ustrezno usmerjala države članice ter zagotovila analizo obstoječih virov podatkov in kazalnikov, vključno z upravnimi podatki.

10. Sklep

Komisija namerava s to strategijo doseči nadaljnje bistvene izboljšave na vseh področjih življenja invalidov v EU in zunaj nje. V naslednjem desetletju bo ta strategija podpirala države članice in institucije EU pri njihovih prizadevanjih za izvajanje Konvencije o pravicah invalidov. Uresničitev pobud, predvidenih v tej strategiji, do leta 2030 bo prispevala k zmanjšanju diskriminacije in neenakosti ter podpiranju invalidov, da bodo v polnosti uživali svoje človekove pravice, temeljne svoboščine in pravice EU enako kot drugi, da bi se v največji možni meri izboljšale njihova samostojnost, udeležba in dostojni življenjski pogoji.

Cilje te strategije bo treba doseči ob močni zavezanosti držav članic, s spodbujanjem politik in ukrepov, ki bodo zagotovili dostopna okolja, vključujoče izobraževalne sisteme in visokokakovostne sisteme zdravstvenega varstva ter učinkovite poti do pravičnega zaposlovanja invalidov.

Z opolnomočenjem invalidov, da v celoti sodelujejo ter prispevajo k prehodu na vključujoče, zeleno in digitalno gospodarstvo in družbo ter k naši demokraciji, se bodo znova potrdile vrednote EU, zapisane v Pogodbah. Poleg tega bo močno prispevalo k Uniji enakosti in krepitvi pravic invalidov po vsem svetu.

Komisija poziva Evropski parlament in Svet, naj sodelujeta in dajeta zgled pri uveljavljanju izvajanja Konvencije o pravicah invalidov na ravni EU in nacionalni ravni. **Svet poziva, naj sprejme sklepe o tej strategiji.**